

345/2
1899

№ II

ՀԱՅԿԱՅԻՆ
ԳՐԱԳԻՏՈՒՄ

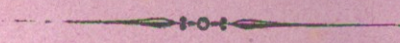
ՀԱՅԿԱՅԻՆ

შ ი ნ ა ა რ ს ი

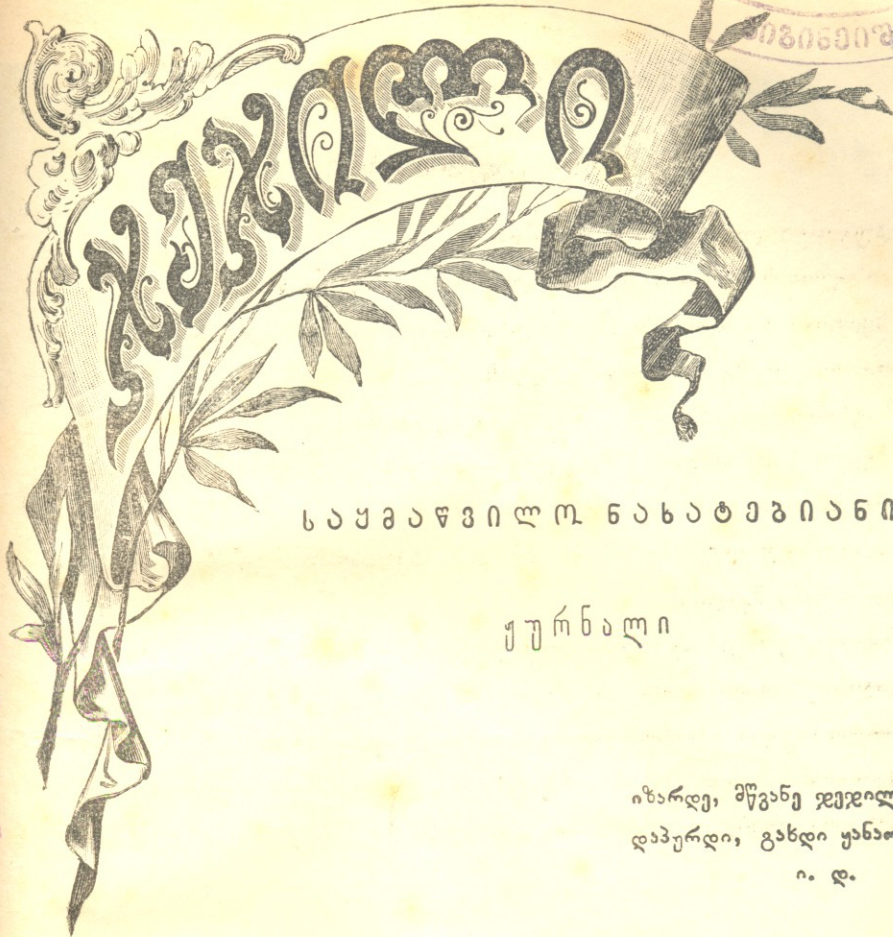
უფრონალ „ჯეჯილისა“

I გუგუთლი ლექსი—ად. ფ—ძისა	3
II თბილისის პატარა მეწერიმალე მიხაკა—ნაგო სუფიაშვილისა	4
III ნელლო და პატარაში (მოთ. უიდიხა) თარ.—ელ. წკრეთლისა .	13
IV ნანინა ლექსი—დუტუ-შეკრეკლისა	22
V საკვირველი ყმაწვილი—გ. წვალტუბელისა	24
VI ძველი საბერძნეთი (შემდეგი)—გოტესი	35
VII ახალი თეზგოსი (შემდეგი)—ეჭ. მ—სა	46
VIII საკვირველებანი ბუნებისა № 22 ბერიკობა მცენარეთა— დადა აღნაშვილისა	52
IX ენახოთ, ეინ ეის აჯობებს (რუსულიდან) — თან—ენ კან—ინისა	55
X მკილაეი (იგაეი)—ად. მ—შვილისა	57
XI აზრიანი კაცი (რუსულიდან)—თან—ენ კან—ინისა	59
XII წერილმანი: აკროსტიხი, ხალხურა, გამოცანები, უჯრების ამოცანა, რებუსი, სათამაშო გამოცანა და სხვა	60

დაიბეჭდა და შალე დატურიგდებათ „ჯეჯილის“ 1898 წ.
ხელის მომწერლებს პრემია აღბომი „ბუნება
სურათებში“.

ქართული
ენების
საზოგადოებრივი
საბჭო

ს ა ქ მ ე ა წ ი ლ ო ნ ა ხ ა ტ ე ბ ი ა ნ ი

ე უ რ ნ ა ლ ი

იზარდე, მუგანე ჯეჯილო.
დაპურდი, გახდი ყანაო.
ი. დ.

№ II

წელიწადი მათე

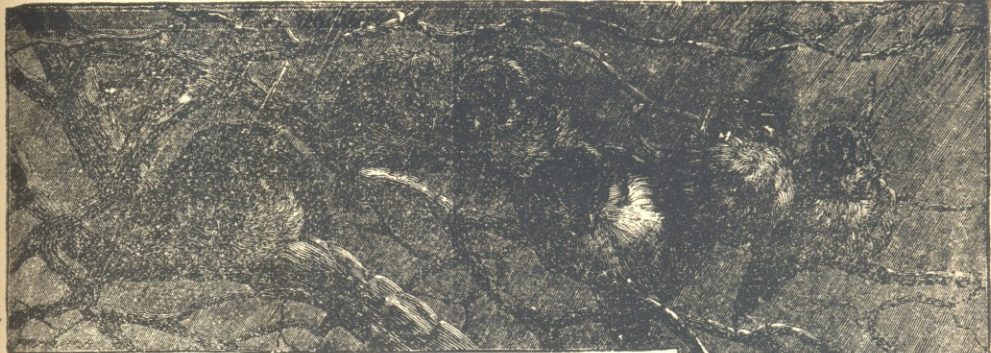
ტ უ ი ლ ი ს ი

დაცხა გ. დ. როტინიანცისა || Тип. М. Д. Ротинианца. Гол. гр., д. № 44.
1899.

ქართული ბიბლიოთეკის კოლექცია

Дозволено цензурою Тифлисъ, 10-го Февраля 1899 года.

1899-1900
10-11
1899-1900

ბ უ ზ უ ლ ი.

(კადმოლეპული).

1989

უგულმა უთხრა ერთხელ შოშიას:
 „დაო! დად-ხარ ხშირათ ქალაქში,
 მითხარ, გეთაყვა, გეცოდინება,
 რა აზრი არის იქ ჩვენზე ხალხში...“

მინდა გავიგო, იქ როგორ მოსწონთ,
 თუნდ მაგალითათ, ჩვენი ბულბული?“

— „როცა ის გალობს მთელი ქალაქი
 არის უზომოთ აღტაცებული.“

— ტოროლა?! — „იმის გალობაც თურმე
 ძრიელ ბევრს მოსწონს, ძრიელ ბევრს ხიბლავს“

— „შაშვზე ნეტაფი რაღას ამბობენ?“

— „იმასაც ბევრი მაქებარი ჰყავს!“

— „კიდევ მსურს გკითხო: ნეტაფი ხალხი
 ჩემზე რას ჰფიქრობს, რას ლაპარაკობს?“

— „შენზე კი, დაო, უნდა გამოვტყდე,
 სრულიად არეინ არაფერს ამბობს!“

— „და თუ ასეა“ — ბრძანა გუგულმა —

„ამას იქით ხალხს სვირს ვაჩვენებ,
 სანამ შევიძლებ, ყოველთვის ჩემს თავს
 თვით ვიქებ, ჩემზე ვილაპარაკებ!“

ილ. ფ — ქე.

საქართველოს
 პარლამენტის
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

საქართველოს
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

თფილისის პატარა გენერიალა მისხვა.

I.

სალი შემოღამებულია, თფილისის ქუჩები განირადდენ. მალაზიებმა ზირები დააღეს და თავისი კულმუცელი სინათლეზე გამოიტანეს. ასლა კი აღარა დამალვებარა შიგ, ფოფელისფერი ცხადლივ ჩანს. ვარანცოვას მეკლთან დაუბოლოვებული ორთონ-ტრიალია: „აკონკას“

ზარების წვარუნი, მეეტლეების აეი, ეი“-ს უვირილი და სხვა-და-სხვა რახი-რუხი ერთი-ერთმანეთში ირევა, ცხენიცხენს მისდევს, კონკა-კონკას, ეტლი-ეტლს, ქვეითი-ქვეითს და არ იცი ვინ-ვის გაასწრებს, ვინ-ვის დაეჯახება, ვინ-ვის გაიტანს და ვინ-ვის გადათელს.

ერთს იმ ქუჩის ნაპირს, რომელიც ვარანცოვის მეკლთან გამოდის, რამდენიმე ცარიელი ეტლი ჩამწკრივებულიყო, მუშტარს ელოდენ. ამ მოლოდინში ზოგ მათგანს ძილი მორეოდა და თავი ჩაქეინდრა, ზოგნი ერთი-ერთმანეთს თავ-თავის ბედზე ემუსაიფებოდენ. არც მათი ცხე-

ნები ჭკარგავდენ უბრალოთ დროს: ამათაც ზოგს ჩაეკიდა
 თავი და თვლემდა და ზოგიც ოცნებას ძისცემოდა და
 გაუნძრევლათ იდგა. ვინ იცის, იქნება თავის სახსე თო-
 ფრასე ფიქრობდა! ფხიზლათ იყო მხოლოთ ჰირველო
 მეეტლე. ცქვიტათ ესკუზა კოხლასე და მარდათ გაიურე-
 ბოდა აქეთ-იქით, რომ მუშტარი არსათ გამოჭვაროდა.
 დრო-და-დრო აღვირის ტოტებით და თავის წკეპლით
 ცხენებსაც აფხიზლებდა.

— სანთელი, სანთელი ვის უნდა? — გაიძახოდა კულ-
 ხე ჰატარა თუნუქის ეუთ ჩამოკიდებული ემაწვილი და ხან
 ერთ, ხან მეორე მეეტლესთან მივიდოდა და წვეილ სან-
 თელს გააწვდიდა.

უკვე ბინდი იყო, როცა მისაკა თავის „კართოფილის
 სანთლებით“ სახსე ეუთით გამოვიდა სახლიდან და გას-
 წია აჩქარებით ბირჟისკენ, სადაც კიდევ მოასწრო ეუთის
 შენახევრება, დღეს რაღაც ბედნიერი საღამო დაუდგა. სი-
 ხარულისაგან ფრთები შეესხა, დაფაცურდა, თითის წვე-
 რებიდან ნახერწკლები სცვიოდა.

— სანთელი, სანთელი, დაიძახა კიდევ მისაკამ და
 მივიდა ერთ ჩამინებულ მეეტლესთან. მეეტლემ აცქვიტა
 ეურები და თვალების ფშენეჭით მიიხედ-მოიხედა.

— ჭა?.. უჭ, დაღამებულა, მთქნარებ-გაზმორით წაი-
 ლულულა მეეტლემ. — აბა, მამ ჩქარა გამიკეთე სანთლები.

მისაკო სწრაფათ ეტლის საფეხურზე შეხტა, გააღო ფარნის კარები და გაუკეთა მანძლებში სანთლები, გაჭკრა წუმწუმას და ანთო.

— მზათა, დაიმაჯა მისაკომ და ისეუჯა ძირს. მეეტლემ სანთლის სანათლეზე თავისი კუთვნილი მიუთვალა.

— აგაშენოს, მიამახა მისაკომ.

— სანთელი, სანთელი ვის უნდა? განაგრძო ისევ მისაკომ. ამოიღო უუთიდან კიდევ წვეილი სანთელი და მიეჭრა სხვა მეეტლეს. ახლაც გაჭვიდა.

ამ დროს მოედნის მეორე მხარეს გამოჩნდა ფარნებ აუნთებელი ეტლი. მისაკამ მალე მოჭკრა თვალი და გაექანა მისკენ...

— ფაიტონ! ამავე წუთას გაისმა საიდღანაც სმა და ბირყაზე წინ მდგომი ეტლიც გაექანა...

გაქანებული მისაკა და გაქანებული ეტლი დაეჯახნენ ერთმანეთს.

— ეი, ეი, ნელა, ნელა! გაისმა აქეთ-იქიდან, მაგრამ კვიანდა იუო, ეტლის თვლებმა ზედ გადუარეს და მისაკა უგრძნობლათ ძირს დაეცა.

თვლის დასამსახებზე მოგროვილ ხალხში აღარა გაირჩეოდა. მოედანი შეკუბდა. უოველ მხრივ „კონკები“ და ეტლები შეჩერდნენ. კზა არ ვის ჭეონდა გასავლელი; ზოლიციელებს ბევრი მუჯლუკური დასჭირდათ გულ წასულ მისაკამდის მისადწევათ. მისაკა მოსულიერდა. მისუსტე-

ბული, თავისწვევით ფესზე უჩვენებდა და ტკივილისაგან მწარეთ იღმიჭებოდა.

— ეუთი, ჩემი სანთლების ეუთა... ძლივს ამოიკვნესა მისაკამ და შესაბრალისათ დაუწყო ცქერა გარემორტემულ ხალხს.

— ნუ გეძინიან, ნუ, აქა კაქეს, აქა, არ დაგკვარება! და დანახეს ეუთი. მისაკომ მადლობით ვადახედა.

— ვაიძე, რამდენი დამფანტვია! წამოიძახა ტირილით მისაკომ, როცა თვალი მოჭკრა ხალხის ფეს ქვეშ გასრესილ სანთლებს, რომელნიც მხოლოთ ჰატრუქებათ-და ევარენ და დანარჩენი თოვლის ნაფლეთებივით აქა-იქ მოფანტულიყვენ.

ზოლიციელებმა ხელში აეგანილი მისაკო ეტლში ჩასვეს და საავათყოფოსკენ წაიყვანეს. ხალხი გაიფანტა და მოედანი ისევ განთავისუფლდა: ქუჩის ცოცხალმა ნაკადულმა ჩვეულებრივ იწყო დენა.

საავათყოფოში მოყვანილი მისაკო ექიმებმა გაძინჯეს და აღმოჩნდა, რომ ფესი კოჭში მოსტკვნიდა.

ღამის თერთმეტი საათი სდებდა. ჩუღურეთის ერთ დაბალ სართულში, ჰატარა ბნელ ოთახში, ჯერ კიდევ სანათი არ გამქრალა, ხალხი დაკებულ ტანტზე დგას ჰატარა კაკლის ეუთი და ეუთზე დაბალი ჰატარა ლამფა. იქვე ასლოს ზის მუსლები მოკეცილი მოხუცებული ქალი,

თავშლის წვერები უკან კეფაზე გადაუკეცნია, ცხვირზე ძუ-
 შებ დანტვრეული სათვალეები წამოუწვევია და ჩაფიქრებუ-
 ლი წინდას ქსოვს. ეოველ ხმაურობაზე წარბების აწევით,
 სათვალეების სევიდან, კარებისკენ გადაიქვირება. ეტეობა ვი-
 დაცას მოელის.

— ძინ...ძინ...ძინ.—გაისმა კედლის საათის ხმა.

— ერთი...ორი... დავიწყო თვლა მოხუცმა და თანაც
 ქსოვს.

— ქა, თერთმეტი! გაიკვირვა და უურს არ დაუჯერა.
 სათვალეები შუბლზე აიწია და საათს შესედა.

— თერთმეტი საათი! შუა ღამე გამხდარა... საღ იქ-
 ნება აქნობამდის... მერე ჩაი დაუღეველიც წავიდა ის გა-
 სახარელი! თქვა მოხუცებულმა, წინდა იქვე მიაგდო, ად-
 გა, ჩუსტებში ფეხები ჩადგა და სამოვარს სელი მიადო.

— ესეც გაციებულა! თქვა და თავშალის სწორებით,
 ჩუსტების ფშრატ-ფშრუტით ქუჩის კარისკენ გასწია. ქუ-
 ჩაში უსაქმოდ მოლაქლაქე დედაკაცების გუნდი უკვე მი-
 ფანტ-მოფანტულიყო. დარჩენილიყო კიდევ რამდენიმე.

— ქა, რა ვქნა, თქვენი ჭირიძე, რომ ი ჩემი ბიჭი
 აქნობამდის არსად ჩანს?— მიუბრუნდა მოხუცი კედლის
 ძირას ჩამოსკუპებულ დედაკაცებს. ამათაც თავისებური
 ნუგეში მისცეს.

ის იყო მიხაკას ბებია. დედ-მამა ემაწვილს სრულე-
 ბით არ ახსოვდა, მიხაკა ჯერ კიდევ ოთხის წლის არ

იქნებოდა, როცა მას დედა მოუკვდა ჭლექით, და რო-
 გორც ამბობენ ეს სიჭლექე მას ძველი ტანსაცმელიდან
 გადაედოვო; რადგან იმდენი შეძლება არ ჰქონდა რომ
 ასლები ეყიდნა, სულ ძველებით გამოდიოდა. არც მა-
 მას, რომელიც სტაღრობით არჩენდა ოჯახს, უცხოვრია
 დიდ ხანს ცოლის სიკვდილს შემდეგ. უსომო შრომამ,
 ნესტიანმა სარდაფებმა მალე დასძალეს მისი მაგარი ბუ-
 ნება. ერთ წელს შემდეგ ესეც მიასვენეს სასაფლაოზე.
 დარჩა ჰატარა მისაკო ობლათ თავის დიდიდედის ამარა. სამ-
 კვიდროთაც ბევრი არა დაუტოვარა მისაკას მამამ. დასვა
 და სადურგლო იარაღები, აი მისი სამკვიდრო, მაგრამ
 ჯერ რაში გამოადგებოდენ ისინი მისაკას. ბებია მალე
 მიუიღ-მოუიდა ნახევარ ფასათ და ფულათ უქცია. ბებია ჯერ
 კიდევ უოჩაღათ იყო. შექმლო კიდევ შრომა. ზოგან სა-
 რეცხით, ზოგან საკერავით და სამსახურით, ზოგანაც ქსო-
 ვით იღებდა ორიოდ გროშს და იოლათ გამოჭყავდა თა-
 ვისი თავიც და ჰატარა მისაკაც. ამასობაში მისაკაც მო-
 იზარდა, სწავლის დროც დადვა, ბებია იქით მიდვა, აქეთ
 მოდვა და საფხულში ერთ მადლიან მოსწავლეს (მო-
 რეულ ნათესავათ მოხვდებოდა) მისაკა თან გააყოლა სო-
 ფელში და წერა-კითხვა ასწავლებინა და იმ შემოდგომა-
 შედვე ერთ ნაცნობ მეწვრიძელესთან შევირდათ მიაბარა.
 აქ მისაკამ თავისი ხერხიანი ქცევით, სიმართლით
 შეაყვარა თავი თავის ბატონს და მალე საჩუქარივით ჯა-

მაგრიც დაუნძნა. მისაკომ გაითქვა სახელი საქონელზე და მუშტარზე ფსიზლათ თვალის დაჭერაში, წასვლა-მოსვლაში და კაკსავენ-გამოკსავენაში, სიძარტლით ფულის აღებ-ჩაბარებაში, ამიტომ მეზობელ მოვაჭრეებმა და უწიეს გულის აცრუება უფროსზე და სამაკიერთ ჰპირდებოაენ მეტ ჯამაკირს თუ მათთან დადგებოდა. ამას უფროსი ძაღუ მიუხვდა და დასამჟვიღებლათ მან თერთონ დაუნძნა ნამდვილი ჯამაკირი და ამით დაკმაყოფილდა მისაკოც, მაგრამ მეზობლები თავისას არ იშლიდენ.

ასლა კი მისაკოც მიხვდა ვაჭრობას და რაღაც აზრი ჩაებეჭდა თავში, რომელიც მოსვენებას აღარ აძლევდა. ღამე უდროვო-დროს გამოეღვიძებოდა და ძილი უფროთხებოდა ხოლმე. ლოგინში შამფურივით ტრიალი ძაღუ შენიშნა ბებიაძ და ეკითხებოდა მიზეზს. მისაკო ჯერ უარობდა და დიდედანს არას უმკლავნებდა, ბოლოს გამოუტყდა, რომ თერთონ უნდოდა საკუთრათ ვაჭრობის დაწყება. თანხა ესაჭიროებოდა და ბებიასთვისაც თხოვნა ვერ გაებედნა. ბებია ჯერ უარზე იდგა, მერე კი დათანხმდა. მისაკომ ძაღუ გააკეთებინა დურგალს გულზე ჩამოსაკიდი ეუთი, იუიდა საწვრიძალო: ნემსები, კოჭის ძაფები, „შპილკები“, სავარცხლები, საწნები და სსუ. და სსუ. საქონელი-ჩააღება შიგ და დაიწყო ქალაქის კარე-უბნებში ვაჭრობა.

— საწვრილძანო, საწვრილძანო! შეჭვიროდა მისაკო ხან ერთი ქუჩის კარებში და ხან მეორეში.

პირველ ხანში ძალიან გაუძნელდა მისაკოს ეს ხელობა, დიდიდან სადამოდის ქუჩების ქსელა და დაუბოლოვებელი „საწვრილმანო“-ს ძახილი ღონეს ართმევდა საცოდავ ბავშს და დაქანცული ძლივსდა მოლასლასდებოდა ხოლმე შინ. ბებიის საუვედურს ბოლო არ ჰქონდა. მაგრამ როდესაც ჯიბეს ამოიბერტეავდა და ჰატარა ჩოთქს მიაჩნაკ-მოაჩნაკუნებდა სიხარულით შესტებ-შემოტრიალდებოდა, თითქოს მთელი ქვეყანა მისი იყო. ბებია კი სათვალეებს სევიდან ეჭვიანათ გადაჰქურებდა და თუძცა სიამოვნების დიდილი ტუჩებზე კადურბენდა ხოლმე, მაგრამ, მანც, კიდევ ჯამაგირზე ყოფნას ურჩევდა.

— არა, დედი, ეს ცოტაა, მაგრამ კარგია... ასე თავისდღეში არ გამხარებია, როცა ჯამაგირი ამიღია... ბერე თან-და-თან შევეჩვევი და მეტს მოვიკებ...

ამ საქმემ ისე გაიტაცა მისაკო, რომ ბოლოს დაღალულობასაც ვეღარ გრძნობდა. ღამითაც კი რომ შესაძლო ყოფილიყო საწვრილმანოს ვაჭრობა, მთელი ღამეც ივლიდა. მაგრამ შეიძლებოდა სხვა რამის გაყიდვა ღამით, იცოდა, მაგალითათ რომ მეწვრიძელეები თავის შეგირდებს სანთლებს აყიდვინებენ მეეტლეებსე, მისაკამაც ამას მოჰკვიდა ხელი. დაბრუნდებოდა თუ არა სადამოთი სასლში, საჩქაროზე დაღევდა ჩაის, რომელიც ბებიას უსათუოთ მხათ უნდა ჰქონოდა, ჩამოიგდებდა გულზე „კართოფილის სანთლით“ სავსე თუნუქის ყუთს და დაღამებამდის

სახქაროთ გასწევდა „ბირჟისკენ“. ბებია თუმიცა ბევრს უძლიდა მაგრამ მიხაკა თავისას არ იძლიდა.

აი, ერთი ამ საღამოთაგანი იყო, როცა მიხაკოს ეტლმა ფეხზე გადაუარა. ამ დღეს ცოტა უსეიროთ ევაჭრნა და შინ გაბრახებული დაბრუნდა. ცოტა დაგვიანებულიც იყო, ჩაი უფრო დააგვიანებდა და უჩაიოთ წასვლა ამჯობინა, რომ იქნება რაც დღისით დააკლდა, ღამე მანც შეეგოს.

ბებია ამ ვახსა და ვუიში გაატარა მთელი ღამე. დილაზე მეზობლების რჩევით ზოლიციაში გამთაცხადა და აქ შეიტყო უოგელისფერი. ელდა ნაკრავი მოხუცი მაშინვე სასაზათმოფოსკენ გაექანა. მის ბედზე იმ დღეს ავსათმოფების ნახვა შეიძლებოდა. ბებიას და მიხაკას სიხარულს სახდვარნი არ ჰქონდა, როცა ერთმანეთი ნახეს. მიხაკოსათვის ექიმებს უკვე შეეკრათ ფეხი და ფერ მიხდელი იწვა. ექიმებმა ძალე მოწიხნის იმედი მისცეს.

ახლანსან შევიტყე რომ მიხაკა მოწიხნილა, მხოლოთ ცოტათ დაკოჭლებულა. ვაჭრობისათვის მანც თავი არ დაუნებებია, მაგრამ ძალიან ფრახილი კი გამხდარა. ვისაც მისი ნახვა გინდათ, გადით კვირა დღეს იარმუკაში და უსათუოთ შესვდებით, ის ისევ საწვრიძალოს ჰყიდის. მას ეუთში საწერ-კაღამი, ფორტის ქაღალდი და კონვერტებიც აქვს და თუ გსურთ ძალიან იაფათ იყიდით.

ისიც გადმოძცეს რომ საღამ-საღამობით თავის ბებიას ზატარა დუქნის გაღებაზე ეჭუტუკუებაო, აჭა თუ რაქნას ჩვენმა მიხაკამ!..

ნიკო ხუციშვილი.

ნელლო და პატრაში,

(მოთხრობა უილის).

I.

რი განუყრელი მეგობარი, ნელლო და პატრაში, სულ მარტოთ მარტო დარჩენ ქვეყანაზე. ნელლო პატარა ბავშვი იყო, პატრაში კი—დიდი ძალი.

ორივე ერთი ხნის იყვნენ, თუმცა ერთი ჯერ სულ ახალგაზდა იყო, მეორე კი—სრულიად დაბერებული; მთელი სიცოცხლე ერთათ გაატარეს, ორივე ობლები— ისინი ერთმა და იმავე ადამიანმა გაზარდა; იმ დღიდან დაწყებული, რაც ერთმანეთი ახსოვდათ, ერთმანეთს არ მოშორებიათ, მათი მეგობრობა სულ ძლიერდებოდა და ძლიერდებოდა, ისინი სულ უფრო და უფრო უახლოვდებოდნენ და უკავშირდებოდნენ ერთმანეთს.

ნელლო და პატრაში ქალაქ ანტვერპენისაგან ერთი ვერსის სიშორეზე ცხოვრობდნენ მიყრუებულ სოფელში; ამ სოფელში ოცი-ოდე გლეხი მოსახლობდა; ამ გლეხების სახლების ფერადი დარაბებით დამშვენებული თეთრი კედლები მხიარულათ ქათქათობდნენ ხოლმე მზას შუქზე; სოფელს გარს ერტყა ოქროსფრათ მოზიბინე ყანები და ამწვანებული მინდორ-ველები, მის შუაში კი, ხანსით მოცულ პატარა გორაკზე, ქარის წისქვილი ატრიალებდა თავის ვეებერთელა ფრთებს; ოდესღაც მთელი წისქვილი წითლათ ყოფილიყო შველებილი, ახლა კი ქარს და აედრებს საშინლათ გამოეხუნებინათ და თათქმის ხსოვნაც აღარ დაეტოვებინათ უწინდელი მხიარული ფერის. ფრთებსაც ისე აქნედა დაძველებული წისქვილი, თითქო სიბერისაგან დაუძლურებულაო, მაგრამ მაინც მთელ სოფელს ის წვდებოდა, არც ერთი გლეხი არაოდეს სხვა წისქვილში არ წაიღებდა თავის საფქვეს. არც სხვა საყდარში წავიდოდა წირვის მოსასმენათ; ყოველ კვირას მთელი

სოფლის მცხოვრებლები თავს იყრიდნენ თავის დაძველებულ ნაცრისფერ ეკკლესიაში, რომელიც იმავე ხანებით მოცულ გორაკზე იყო აგებული წისქვილის პირ და პირ; რაღაც გამოუთქმელი მწუხარებით გამოისმოდა ხოლმე ყოველ დილას, შუადღისას და საღამოს ამ ეკკლესიის სამრეკლოდან ძველის ძველი დიდი ზარის ხმა.

ეს ხმა უწყვედა იმ ღარიბ ქოხსაც სოფლის განაპირას, სადაც ნელლო და პატარაში ცხოვრობდნენ. ეს ქოხი მოხუც დაას ეკუთვნოდა; ერთ ღროს დაასი ძალიან ყოჩაღი იყო, მაგრამ ერთ ომში მიიღო მონაწილეობა და იქიდან სულ დასახიჩრებული დაბრუნდა სახლში. როცა მას ოთხმოცი წელიწადი შეუსრულდა, ერთათ ერთი გათხოვილი ქალიშვილი გადაეცვალა; თავის მაგიერათ ქალმა მოხუც მამას თავისი ორი წლის ვაჟი, ნელლო, დაუტოვა. მთელი გრძნობა, მთელი სიყვარული, რაც კი დაასის გულში მოიპოვებოდა, მან პატარა შვილიშვილზე გადაიტანა; დაიწყეს ერთათ ცხოვრება მოხუცმა ბაბუამ და პატარა შვილიშვილმა ღარიბ პატარა ქოხში, რომელსაც გარს კიდევ უფრო პატარა ბავი ერტყა. მართალია, ისინი ღარიბები, ძალიან ღარიბები იყვნენ, ხშირათ მოხდებოდა, რომ ერთი ლუკმა პურიც არ მოეპოვებოდათ სახლში, მაგრამ ბაბუა-შვილიშვილი მაინც სრული კმაყოფილი იყვნენ თავისი ბედის და ღმერთს მხოლოთ ერთს თხოვდნენ: რომ პატარაში მათ თავის დღეში არ მოცილებოდათ. პატარაში მათი ერთათ ერთი სიმდიდრე, ერთათ ერთი მოსამსახურე, მუშა და მეგობარი, ერთათ ერთი ნუგეში და იმედი იყო; პატარაში რომ მომკვდარიყო ან მათთვის თავი დაენებებინა — უთუოთ ორივე დაილუპებოდნენ: დაასი თითქმის მთლათ დაკუთებული იყო, ნელლო კი ჯერ სულ პატარა ბავში.

პატარაში დიდი და მძლავრი, მოყვითალო ფერის ძალი იყო; მისი გრძელი და ფართე ყურები ვეებერთელა თავის იქით აქეთ დაფართხუნობდნენ, მისი დიდი მსხვილი ფეხები ცხადათ ამტკიცებდნენ, რომ ბევრი მუშაობა შეეძლო. მუშაობაში და მწუხარებაში გაატარეს მთელი თავისი სიცოცხლე პატარაშის მშობლებმა, მუშაობა და მწუ-

ხარება მოელოდა პატრიაშაც, უცაბედათ დასის ხელოში რომ არ ჩავარდნილიყო.

წყრომით და ცემით გაზარდა პატრონმა პატრიაში; ჯერ ცამეტი თვის არც კი გამხდარიყო, რომ ერთ აე და უგულო ლოთ მოვაჭრეს ჩაუფარდა ხელოში; ეს მოვაჭრე აავსებდა ხოლომე თავის ურემს ქოთნებით, ქვაბებით და სხვა სპილენძის და თიხის ქურქ-ლებით, შეაბამდა შიგ პატრიაშს და დილიდან სილამომდის დაუსვენებლათ ათრეინებდა საცოდავ ძაღლს ამ მძიმე ტვირთს ერთი ქალაქიდან მეორეში, თითონ კი ზანტათ მიიზღაზნებოდა მის გვერდით და ცდილობდა, ყოველ სამიკიტნოში ღვინის გადაკვრა მოეწრო. ასე ცხოვრობდა პატრიაში მთელ ორ წელიწადს, ერთი წამის მოსვენებაც კი არ ჰქონდა; ბევრჯელ შიოდა, ბევრჯელ წყუროდა, ბევრჯელ ციოდა, მაგრამ ყველაფერს ითმენდა, ითმენდა იმ აუტანელ წყრომას და ცემასაც, რომლითაც მას პატრონი უხვათ აჯილდოვებდა.

ერთხელ პატრიაში ჩვეულებრივათ ძლივს მიათრედა მძიმე დატვირთულ ურემს მტერიან გზაზე. საშინლათ ცხელოდა; პატრიაშის პატრონი ურემს გვერდით მოსდევდა ჩიბუნის წვეით და შეატყობდა თუ არა, ძაღლი ნაბიჯს უკლებსო, მათრახს გადაარტყამდა ზურგზე; ყოველ მათრახის გადაკვდაზე ძაღლი მთელი თავის დაუძლურებული სხეულით შეკრთებოდა ხოლომე; ბოლოს მეტი ვეღარ შეიძლო; ერთი დღე და ღამე იყო, რაც არაფერი ეჭამა, დილას აქეთ მის პარში ერთი წვეთი წყალი არ ჩასულიყო. დიდი ძაღლი უეცრათ დაბარბაცდა, გზაზე გაიშოტა და პირზე ქაფი მოადგა.

საწყლათ ვეღო პატრიაში მტერიან ქუჩაზე; მზის ცხოველი სხივები უწყალოთ სწვავდენ და დაგავდენ მას, მაგრამ პატრონს მაინც არ ებრალებოდა, ის გაბრაზებით მივარდა საცოდავ პირუტყვს და ცდილობდა წამოეყენებინა, ბევრი სწყევლა, ბევრი ურტყა ხან მათრახი და ხან ორივე ფეხი, მაგრამ ვერაფერი მოუხერხა; მკედარსავით უძრავათ ვეღო დიდი ძაღლი და ეტყობოდა, აღარც წყევლა და წყრომა ეს-

მოდა, ველარც ვერაფერ ტკივილს გრძნობდა. ვაჭარმა ერთი კიდეც შეუკურთხა ძაღლს, ჰკრა ფეხი და იქვე გზის პირას ორმოში გადააგორა, თითონ კი მის მაგიერათ შეება ურემში და თავის გზას გაუღვა. მეორე დილას ანტეერპენში ბაზრობა იწყებოდა და ეჩქარებოდა მალე მიეღწია თავის ადგილს. სად ეცალა, რომ მომაკვდავ ძაღლისთვის მიეხედნა? ღირდა კი რომ მისი გულისთვის ან დრო, ან ფული დაეკარგა? და ლანძღვა გინებით მიდიოდა მოვაჭრე, ის კი სრულიად ავიწყდებოდა, რომ უბედური ძაღლი, რომელიც ახლა ისე საცოდავად ჰლევდა სულს ორმოში გადაგდებული, მთელი ორი წლის განმავლობაში დაუზარებლათ, გულმოდგინეთ ემსახურებოდა მას.

II.

უძრავათ ეგდო პატრაში გზის განაპირას. გზაზე ბევრმა ხალხმა გაიარა, მაგრამ მისთვის ყურადღება არავის მიუქცევია, მისთვის არავის მოუცლია; ყველა ბაზრობაზე მიეჩქარებოდა. მაგრამ აი, სადღესასწაულოთ მორთულ ხალხს მერე, იმავე ქუჩაზე გამოიარა უძღურმა, წელში მთლათ ერთიანათ მოხრილმა, კოჭლმა მოხუცმა, ღარიბულათ, მაგრამ სუფთათ ჩაცმულმა. ის ნელნელა მოდიოდა გზაზე; პატრაში რომ დაინახა, მოხუცი შეჩერდა და გაკვირვებით მიიხედ-მოიხედა, მერე ძირს დაეშვა და გულმტკიენულათ დაათვალიერა ძაღლი; მოხუცს თან ჰყავდა პატარა, ფუნთუშა ლოყებ აწითლებული, თმა ხუჭუჭა ვაჟი, რომელიც ჩირგვებიდან გამოიჭყიტებოდა და თავის შავი თვალები დიდ, უძრავ ოთხფეხისთვის მიეპყრო. ასე შეხედენ პირველათ ერთმანეთს ნელლო და პატრაში. მოხუცმა დაასმა ძლიეს ამოათრია საბრალო ძაღლი ორმოდან და წაიღო სახლში; რამდენსამე კვირას ძაღლი ძალიან ავით იყო, სიკვდილს ებრძოდა, მაგრამ მთელ ამ დროს განმავლობაში მას ერთი ავი სიტყვა არ გაუგონია, მისთვის ერთხელაც არავის დაურტყამს; მას ესმოდა მხოლოდ ბავშვის საყვარელი წკრიალა ხმა, მას მოფერებით

ეხებოდა მხოლოდ მოხუცი დაასის ხელი. ის ქონის ერთ კუთხეში დააბინავეს, ჩალის და თივის ლოგინი გაუკეთეს; ბაბუა-შვილი-შვილი ორივე გულმოდგინეთ უელიდენ და როდესაც პატრაში მორჩა და პირველათ დაიყვდა, ორივემ მხიარულათ გაიცინეს და სიხარულის ცრემლები ძლივს შეიკავეს. აღტაცებულმა პატარა ნელლომ კისერზე ყვევილების გვირგვინი ჩამოაცვა ახლათ შეძენილ მეგობარს დი სიყვარულით დაუწყო კოცნა შიგ ცხვირში თავისი პუნტულა წითელი ტუჩებით.

16861

პატრაში თან და თან უკეთ ხდებოდა; ახლა ის მოსვენებით იწვა თავის თივის ლოგინზე და დაკვირვებით აღევნებდა თვალყურს თავისი ახალი პატრონების ყოველ მოძრაობას; მის დიდ ჭკვიან თვალეში დიდ ხანს რალაცა გაკვირება იხატებოდა, მას თითქო ვერ გავგო, რატომ არ უწყობოდენ და არ ურტყამდენ ყოველ წამს... მაგრამ მალე გაკვირება სიყვარულათ გადაექცა, ღრმა სიყვარულათ, რომელიც სრულებით დაეპატრონა მთელ მის არსებას და რომლისთვისაც მას მთელ თავის სიცოცხლეში არ უღალატებია.

დასი თავს იმით ირჩინდა, რომ შეძლებული გლახება მას ყოველ დილას რძეს ატანდენ ანტვერპენში გასაყიდათ; ის პატარა

ურმით წაიღებდა ხოლმე ქოთნებით რძეს, ჩამოატარებდა ანტეერპენში, მერე დაბრუნდებოდა და ფულს მიუტანდა რძის პატრონებს: მართალია, ამ ხელობისაგან დიდი შემოსავალი არ ჰქონდა, მაგრამ მას და ნელლოს ცოტაც ჰყოფნიდათ. საუბედუროთ ამ უკანასკნელ დროს ეს შრომაც უძნელდებოდა დაას; ხუმრობა კი არ იყო, ოთხმოცდა სამი წელიწადი შეუსრულდა.

ერთ ხანს მთლათ გამოკეთებული პატრაში დაკვირვებით უყურებდა, როგორ მიჰქონდა და მოჰქონდა დაასს პატარა ურმით რძის ქოთნები; ბოლოს, ერთ დილას, მოამზადა თუ არა ურემი მოხუცმა, პატრაში საჩქაროთ მიუახლოვდა მას, დადგა ურმის წინ და ანიშნა მოხუცს, მე მზათ ვარ, ურემი წაგიღო. დაასი ჯერ არ დათანხმდა; მას არ უნდოდა ასეთ საქნელო სამუშაოში თავი გაეყოფინებინა ჰკვიანი კეთილი ძაღლისათვის, მაგრამ პატრაში არ მოეშვა; როცა მიხვდა, ჩემი შებმა არ უნდათო, პირი წატანა ურემს და ისე აპირებდა მის წათრევას; სხვა ღონე არ იყო, დაასმა ძაღლს სურვილი აუსრულა და მას შემდეგ ყოველ დილას ურემში შებმული პატრაში მხიარულათ მიემგზავრებოდა ხოლმე ანტეერპენისაკენ.

ბევრჯელ ლოცავდა ზამთრობით დაასი იმ დღეს, რა დღესაც მომაკედავ დიდ ძაღლს წაატყდა; რა ემეცლებოდა ის რომ არ ეპოვნა, როგორღა მოახერხებდა ამ სასტიკ ზამთარში, ამ დიდ თოვლში თავის ხელით ეთრია ურემი? პატრაში კი გულმოდგინეთ მუშაობდა და თავისი ახლანდელი ცხოვრება ნამდვილ სამოთხეთ მიაჩნდა. ან კი რა შედარება იყო უწინდელთან? უწინ დილიდან საღამომდის ისეთ საშინელ მკიმე ურემს ათრევდა ხოლმე, თან პატრონი წამდა-უწუმ უწყალოთ ამათრახებდა, ახლა კი მჩატე პატარა ურემი ჰქონდა სატარებელი, გვერდით კი ყოველთვის კეთილი მოხუცი მოსდევდა, რომელიც ხშირათ გადუსვამდა ხოლმე მოფერებით ხელს მის გრძელ ბანლიან კისერს. მუშაობა პატრასს ოთხ საათზე უთავდებოდა, მერე კი სრული თავისუფალი იყო; ისიც უხვათ სარგებლობდა ამ თავისუფლებით: ან მხეზე გწოლილი მთელი საათობით სიამოვნე-

ბით ნებიერობდა და იზმორებოდა, ან ნელლოსთან ერთათ დაულა-
ლაფათ დარბოდა სოფლის არე-მარეებში, ამწვანებულ მანდორ-ვე-
ლებზე, ან თავის ტოლ ძაღლებთან თამაშობდა და თავის თავს
სრულ ბედნიერათ გრძნობდა. უწინდელი მისი პატრონი ბაზრობაზე
ჩხუბში მოკლეს, ისე რომ პატრაშს არაფერ ეძებდა, არც საშიში
იყო, რომ ვისმეს უკანვე წაეყვანა.

რამდენსამე წელს შემდეგ მოხუცი დაასი სრულიად და-
კუტდა, დამბლა დაეცა. მაშინ პატრა ექესი წლის ნელლომ
დაიჭირა მისი ადგილი და ახლა ის დადიოდა ბაბუას მაგი-
ერათ ანტეერპენში რძის გასაყიდლათ. შევნიერი ბავში იყო
ეს პატრა ნელლო; ხუჭუჭი ქერა თმა, რომელიც საოცრათ ეხამე-
ბოდა მის ნაზ, მიმზიდველ სახეს, ლამაზათ ჰქონდა ბეჭებზე დაყრი-
ლი; მისი მუქი დიდი თვალები ყოველთვის დაფიქრებით გამოიყუ-
რებოდენ; მხატვრები აღტაცებაში მოდიოდენ, როცა უეცრათ გზა-
ზე პატრა მწვანე ურემში შებმულ დიდ ლამაზ ძაღლს და მის გვერ-
დით ჩქარი ნაბიჯით მიმავალ თმა ხუჭუჭა ნაზ ბავშს შეხედებოდენ;
ბავშვის სახის წყნარი, მშვიდობიანი, დაფიქრებული, მაგრამ თან რა-
ღაც ბედნიერი გამომეტყველება მათ დიდა მხატვარი-რუბენსის ნა-
ხატებს ავონებდა; ხშირათ ისინი კადეც შეაჩერებდენ ხოლმე ნელ-
ლოს და პატრაშს და სიამოვნებით ხატავდენ მათ სურათებს თავის
სამგზავრო რეეულებში.

როდესაც ნელლო და პატრაში სახლში ბრუნდებოდენ, დაასი
მათ ყოველთვის აივანზე დაუხედებოდა ხოლმე; პატრაში მხიარუ-
ლი ყეფით და კულის ქნევით განთავისუფლდებოდა თავის ტვართა-
საგან, ნელლო კი ამაყათ უყევბოდა ბაბუას, რაც კი რამ ენახა ან
შემთხვეოდა იმ დღეს; მერე ყველა სადილათ დასხდებოდენ; მართა-
ლია, მათი სადილი მართა შავი პური და რძისაგან ან რამე წვენი-
საგან შედგებოდა, მაგრამ მაინც სამივე ძალიან მხიარულათ შეექ-
ცეოდენ; საღამოს, როცა არე-მარეზე ჩამობნელდებოდა, სამივე წყ-

ნართ წვებოდენ დასაძინებლათ; ამ დროს მოხუცი დაბალი ხმით ლოცვებს კითხულობდა.

ასე გადიოდენ დღეები, გადიოდენ წლები. ნელლო და პატარაში თავს ბედნიერათ თვლიდენ.

განსაკუთრებით ბედნიერები იყვენ გაზაფხულობით და ზაფხულობით; წყლების ნაპირას, ლერწმებს შორის, მაშინ აუარებელი სხვადასხვა გვარი, ფერადი ყვავილები იზლებოდენ; მათ უყვარდათ ან ამ ყვავილებში, ან დიდ ჩრდილოიან ხეებს ქვეშ გდება და კოტრიალი, უყვარდათ წყალზე მიმავალ-მომავალ ნაგების თვალ-ყურის დევნება, უყვარდათ ერთათ სირბილი ტრიალ მინდორში, თვალგაღუწვდენელ ველებზე... მართალია, ზამთრობით ხან და ხან ცუდათ გრძნობდენ თავს; ძალიან უძნელდებოდათ სიცივეში და სიბნელეში დილას აღრგადგომა; იშვიათათ შეხედებოდათ ისეთი დღე, რომ სრულიად გამაძლარნი ყოფილიყვენ; მათ პატარა ქონში, რომელიც ზაფხულობით, ყურძნის ვაზებით დამშვენებული, ძალიან ლამაზი იყო, ზამთრის გრძელ ღამეებში ძალიან ციოდა, რადგანაც ქარი თავისუფლათ შემოზუზუნებდა დიდ ჯუჯრუტანებში; ხან და ხან ისე ციოდა, რომ იატაკზე დაქცეული წყალი სულ მთლათ იყინებოდა; გზაში ნელლოს ფეხები სიცივისაგან სულ უშემდებოდა, პატარაშის მძლავრი თათები კი ხშირათ დასისხლიანებულიც იყვენ, მაგრამ არც ბავში და არც ძალღი ზამთარშიაც არ ენდუროდენ თავის ბედს; ბავშვის ხის ფეხსაცმელები და ძალღის დიდი თათები მაინც დაუღალავათ მირობოდენ გაყინულ გზაზე და თუ რომელიმე გულკეთილი დიასახლისი ან ტყერაპენში მათ ცოტა პურს და წვეს უთავაზებდა, ან ვინმე გულ უხვი ვაჭარი დაცარიელებულ ურემში ორიოდ შეშის ჯირკს ჩაუგდებდა, ან კიდევ რომელიმე გულმტკიცენული გლეხის ცოლი ცოტა რძეს უსაგძლებდა — მაშინ კიდევ უფრო მხიარულათ მობაკუნებდენ თერთათ გადაპნტილ მთლათ გაყინულ გზაზე ერთი წყვილი პატარა ფეხი და ორი წყვილი დიდი თათი, მაშინ აღტაცებუ-

ლი ყვირილით შევარდებოდენ ხოლომე პატარა ბავში და დიდი ძა-
ლლი ბაბუა დასთან სახლში.

ჰო, კარგათ, ბედნიერათ ცხოვრობდენ პატრაში და ნელლო.
როდესაც პატრაში გზაზე შეეყრებოდა სხვა საცოდავ ძაღლებს,
რომლებიც დილიდან საღამომდის დაუსვენებლათ მუშაობდენ და
რომლებსაც ჯილდოთ პატრონისაგან ცემა-ტყევის მეტი არა ჰქონდათ
რა—მაშინ ის თავის თავს უსაზღვრო ბედნიერათ გრძნობდა და თა-
ვის ბედის სრული კმაყოფილი იყო.

ელ. წეჭეთელი.

(შემდეგი იქნება)

გაიზარდე და გაიგე,
ვით გაბადრული მთვარეო;
მტერს დაუყენე თვალები,
მოყვარე გაახარეო;
გამარჯვებულნი ვიდოდე
ყოველთვის ყოველგანაო —
ნანინა, ნანა, ნანინა,
ნანაო, შვილო, ნანაო!

არ დაივიწყო არას დროს
შენი სამშობლო მხარეო;
სიცოცხლის საგნათ ის გქონდეს,
შეიტკბე შეიყვარეო;
სხვაგან სიცილსა გერჩიოს
ტირილი იმასთანაო —
ნანინა, ნანა, ნანინა,
ნანაო, შვილო, ნანაო!

ჩემი სურვილი ეს არის:
ღმერთს ვთხოვ, მოვესწრო იმ დღესო,
რომ ვიწონებდე თავს შენით,
ყველა მე შემნატრიდესო;
რომ არ ჰყოლოდეს არავის
ჯერ შვილი შენისთანაო —
ნანინა, ნანა, ნანინა,
ნანაო, შვილო, ნანაო!..

დუბუ ჰეგტუა.

საკვირპელი ჟაღვილი.

იდი ხანია მას აქეთ, რაც ერთ ჰატარს სოფელში მოსკოვის ქალაქის მახლობლათ ემაწვილები სალდათობიას თამაშობდენ. მაგრამ ეს თამაში სხვა ბავშვების თამაშს არა ჰგავდა. პირველი ეს რომ ძრეელ ბევრი ემაწვილები იღებდენ მონაწილეობას, მეორე, იმ ბავშვებში ზოგი ძრეელ ლამაზი და დიდი კაცის შვილები იუვენ, ზოგი უბრალო მუშა საღსის შვილები. ამას ვარდა უველანი ერთხანით — სალდათურათ იუვენ ჩაცმული და ისე ემორჩილებოდენ თავის უფროს ემაწვილს, რომ სწორეთ ნამდვილი სალდათები გეგონებოდათ.

უფროსათ ერთი ქერა და ლამაზი ემაწვილი აერჩიათ. ეს ბავში ცხრა წლისა თუ იქნებოდა, მეტი არა, მაგრამ ისეთი გაბედვით და ცოდნით ავარჯიშებდა ჰატარს სალდათებს, ნამდვილი ღენერალი გეგონებოდათ. ამას ვარდა, როცა ვისმეს შეცდომა მოუვიდოდა, ჰატარს ღენერალი კაი სილებს უთავაზებდა და თან დარბეგბასაც აძლევდა. სა-

ბრალთა ჰატარა სალდათები მეტს ვერაფერს ბედავდენ, — გამოიჭიმებოდენ და გაიძახოდენ: „სლუძაიუსო“.

ჰატარა ღენერალი სძირათ თავის ჰატარა ჯარს ორათ. გაჭყოფდა სოლმე და ერთმანეთს დაძორებდა. ორივე მხარეს თავ-თავის უფროსებს დაუნიშნავდა. ერთი მხარე, ვითომც, მოსული მტრის ჯარი იყო და რომელიმე დანიშნული ციხე უნდა აეღო; მეორე მხარეს კი ის დანიშნული ციხე უნდა დაეცვა. რომელი მხარეც გაიმარჯვებდა, ჰატარა ღენერლისაგან მადლობასა და ქებას მიიღებდა.

ასე იყო კართული თამაშობაში ეს ჰატარების ჯარი უოველ დღეს. როცა თამაში გათავდებოდა, ჰატარა უფროსი ბრძანებას გასცემდა, რა დროს უნდა შეკრებილიყვნენ მეორე დღეს და ასე დაითხოვდა ემაწვილებს. შემდეგ ჰატარა დაღალული ღენერალი თავის სახლში მიდიოდა. მისი სახლი დიდი არ იყო, მაგრამ ისე კარგათ და ხელოვნურათ იყო აშენებული, ნამდვილ მეფის სასახლეს მოგაგონებდათ. ავიდოდა თუ არა ემაწვილი აივანზე, წინ შავებით შემოსილი დედა მოეკებებოდა, გადაეხვეოდა თავის საუვარელ შვილს, ჩაიკრავდა გულში, მოწმენდა გაოფლიანებულ სახეს, ჰკოცნიდა და ისე ეაღერებოდა, მაგრამ სძირათ ამ აღერისის დროს საუვედურსაც ეუბნებოდა:

— რა იკლავ, შვილო, გენაცვალოს დედა, თავს? არა დაგეძარტოს რა; შენს მეტი ვინა შეავს. ჩვენი მტრები არ გაახარო!

— არა მიშავს რა, დედი! — უნდა გენახა დღეს ჩემი ჰატარა სალდათები, როგორ უოხაღათ ასრულებდენ ჩემს ბრძანებას! ასე კეკონებოდა, ნამდვილი სალდათებიაო!

ეს ჰატარა ემაწვილი რუსეთის მეფის ალექსის უნცროსი ვაჟი, ჰეტრე, იყო. შავებში დედა-კაცი მისი დედა ნატალია ნარბეკინისა. ¹⁾

ჰეტრე უნცროსი ვაჟი იყო ალექსი მეფისა და ამიტომ მას დიდ უურადლებას არაფერ აქცევდა. საუბედუროთ მამაც ძალე მოუკვდა. მეფეთ უფროსი ძმა თეოდორე დაჯდა. თეოდორეს მეფობის დროს სასახლეში მისი დედის ნათესავები, მილოსლაველები, ფარფაშობდენ და ნატალია და მისი ჰატარა ვაჟი ჰეტრე შემულებული ჰქავდათ. ამიტომაც ნატალიამ მიატოვა მოსკოვის ქალაქი, სადაც მაშინ რუსეთის მეფე ცხოვრებდა, და ერთ მახლობელ სოფელში გადასახლდა. აქ ჰატარა ჰეტრეს დედის მეტი ჰატრონი არაფერ ჰქავდა. მაგრამ დედა უსწავლელი იყო და შვილს რას ასწავლიდა. საზოგადოთ იმ დროს, როცა ჰეტრე ცხოვრებდა, მეფას შვილებს რუსეთში ბევრს არას ასწავლიდენ, რადგანაც იქ განათლება ჯერ არ იყო შემოღებული.

ჰეტრე რომ წამოიზარდა და სწავლის დრო დაუდგა, მიჰკვარეს მასწავლებლათ ვილაც ზოტოვი, რომელსაც წერა-კითხვა უნდა ესწავლებია ბავშვისათვის, მაგრამ ზოტოვი-

1) ნატალია მეორე ცოლი იყო ალექსი მეფისა.

მა ბევრი არა იცოდარა და ამას გარდა ლოთიც ბრძანდებოდა. ცხადია, ბევრს ვერას შეიძენდა მისგან ჰეტრე.

მაგრამ ჰეტრე საკვირველი ემაწვილი იყო და თავის ნიჭი ადრე გამოიჩინა. როგორც ეველ ემაწვილს, ჰეტრეს თამაშობა ძრიელ უეჯარდა. სოფელში იგი თავისუფლათ ცხოვრობდა და არავინ არას უშლიდა მას. თუცა ძეფის შვილი იყო, მაგრამ მთელი დღე მინდორში იყო, წმინდა ჰაერზე და იქ ვარჯიშობდა თავის ჰატარა ამხანაგებთან, როგორც ზემოთ დავინახეთ.

ამას გარდა, ჰატარა ჰეტრემ ერთხელ, როცა თავის ჰაზის ძველ ნივთებს შინჯავდა, ერთი ჰატარა ძველი გემი ნახა. ძრიელ ეუცხოვა და გამოიკითხა მისი მნიშვნელობა. ერთმა მისმა ნაცნობმა ციმერმანმა აუხსნა მისი ხმარება. ჰეტრემ მაშინვე მოანახვია ოსტატი ბრანტი, რომელიც ცოლანდიელი იყო, შეაკეთებია ეს ძველი გემი, ჩაუშვა ერთ ჰატარა ტბაში და დაუწყო ცურაობა აქეთ-იქეთ. ეს ვარჯიშობა ისე მოეწონა მას, რომ იმავე ბრანტს გააკეთებინა რამდენიმე ახალი ჰატარა გემი, ჩააცურა ჰერეინსლავის დიდ ტბაში და ამკვარათ შექმნა სათამაშო ფლოტი.

რადგანაც შესაფერი მასწავლებლები არა ჰყავდა ჰატარა ჰეტრეს, მან თვითონ მონახა და გაიჩინა მასწავლებლები. იმ დროს მოსკოვის მახლობლათ იუვენ დასახლებული სახლვარგარეთიდან მოსული ნემეცები, რომლების

ცხოვრება ბევრათ განიჩეოდა მაშინდელი რუსების ცხოვრებისაგან; ჰეტრემ გაიცნო ზოგიერთი მათგანი და სძირათ დადიოდა მათ ოჯახებში. ჰეტრეს ძრიელ უყვარდა მათთან ყოფნა და მათი ლაპარაკის ყურის გდება. იქ გაიცნო მან გოლანდიელი ციმერმანი, რომლისაგანაც ისწავლა ანგარიში და გეომეტრია; კიდევ მოტლანდიელი გორდონი, რომელიც სამხედრო საქმეებს უხსნიდა და აგრეთვე ქენეველი მხიარული ლეფორტი, რომელსაც ძრიელ დაუპეგობრდა. ისინი დაწვრილებით უამბობდენ ჰეტრეს ეველაფერს ევროპიელი ხალხების განათლების შესახებ, აღტაცებაში მოჭუავდათ ეს საკვირველი ემაწვილი და თანდა-თან უღვიძებდენ მას ცნობის მოყვარეობას და ცოდნის წუერვილს. ჰეტრეს აღემბრა გულში სურვილი როგორმე წასულიყო თვითონ საზღვარგარეო, თავის თვალთ ენახა განათლებული ხალხის ცხოვრება და სომალდების გაკეთებაც შეესწავლა, მაგრამ ჯერ-ჯერობით ეს შეუძლებელი იყო მისთვის.

ჰეტრე რომ ათი წლისა გახდა, მეფე თეოდორე გარდაიცვალა უძვილოთ. ტახტი მეორე უფროს მძას იოანეს უნდა რეგებოდა. მაგრამ იოანე უძლური ემაწვილი იყო და ამიტომ ხალხს თვალი ჰეტრესაკენ ეჭირა და მარალაც ის აიჩიეს მეფეთ.

იოანეს არა სწყენია ეს ამბავი, მაგრამ მისი დედის ნათესავები ძრიელ უგმაყოფილოთ იყვენ. ევე-

ლახე უფრო იოანნეს უფროს დას სოფიოს ეწინა. ეს ახალგაზდა ქალი, ძრეულ ნიჭიერი, ნასწავლი და ბატონობის მოუვარე იყო. ჰფიქრობდა, ჩემი ძმა იოანნე იქნება მეფეთ და, რაკი იგი სუსტი და უნიჭოა, მე ჩავიგდებ უფროსობას სელშიო. მაგრამ ჰეტრეს ამორჩევამ ერთიანათ ფრთები შეაკვეცა სოფიოს ოცნებობას. მეტი გზა არ იყო, ისეთი რამ საშუალება უნდა ეხმარა, რომ ჰეტრეს ბატონობა თავიდან აეშორებია და მართლაც შეუდგა საქმეს.

დაუახლოვდა ზოგიერთ დიდ კაცებს, მოისყიდა სასახლის ჯარის კაცები და გაავრცელა ხმა, რომ მის ძმას იოანნეს უსამართლოთ წაართვეს ტახტი. დანიშნულ დღეს ჯარი აჯანყდა მოსკოვში, დახოცეს ჰეტრეს მოძსრე კაცები და სამი დღე არეულობა არ შექმნულა. ეს აჯანყება მითი გათავდა, რომ მეფეებთ ორივე ძმები, ჰეტრე და იოანნე, აღიარეს, ხოლო, რადგანაც ჰეტრე ჰატარა იყო, სახელმწიფოს მმართველათ თვით სოფიო დანიშნეს. ამგვარათ აღუსრულდა სოფიოს წადილი.

სოფიო რომ სახელმწიფოს მართავდა, იოანნე არაფერ საქმეში არ ერეოდა. ჰეტრეც თავის სოფელში ცხოვრობდა და იქ ვარჯიშობდა. მაგრამ მისი გამჭრიახობა, ნიჭიერება და ეოჩაღობა სოფიოს მოსვენებას არ აძლევდა. ადრევე გრძნობდა, რომ ძაღე მას ჰეტრე ტახტიდან ჩამოაბრძანებდა. ამიტომ სულ იმის ფიქრში იყო, რაიმე

აეტეხა მისთვის. ჰეტრეც თვალ-უურს ადევნებდა სოფიოს მოქმედებას, ძრეულ უკმაყოფილო იყო, მაგრამ ჯერ-ჯერობით ითმენდა.

ერთ დღეს ლიტანია იყო მოსკოვში. სოფიო და ჰეტრეც სობოროში იყვნენ. წირვის შემდეგ ლიტანია დაიწყო. სოფიოს სურდა ხალხს გაჭეოლოდა, მაგრამ ჰეტრემ დაუშალა, როგორც ემაწვილ ქალს არ შეგფერობსო. სოფიომ უურადღებაც არ მიაქცია მ.ს რჩევას. ჰეტრეს ეს ეწეინა, დაანება თავი ლიტანიას და თავის სოფელში წავიდა.

ამას შემდეგ დიდი ხანი არ გასულა. რომ სოფიომ და მისმა მეკობრებმა გადასწევიტეს ჰეტრეს მოკვლა. საქმე ასე დააწეეს: ერთ დამეს იმ სოფელში, სადაც ჰეტრე ცხოვრებდა, ცეცხლი უნდა გაეჩინათ შენობებისათვის და, როცა ჰეტრე მოვიდოდა, უნდა მოეკლათ.

მაგრამ სწორეთ იმ დამეს, სანამ ცეცხლი გაჩნდებოდა, მოსკოვიდან მოიჭრა ორი ცხენოსანი ჯარის კაცი, გააღვიძეს ჰეტრე და შეატეობინეს სოფიოს განზრახვა. ჰეტრე ავარდა ლოგინიდან, ჰერანგის ამარა შეიჭრა ტეეში და იქ დაიძალა. ტანისამოსი რომ მიუტანე, მოასტა შეუკაზმავე ცხენს და გასწია სამების მონასტერში. ამ მონასტრამდის სამოცი ვერსტი მეტი იყო. მთელი დამე დაუსვენებლათ აჭენებდა ცხენს და გათენებისას ძლივს მიაღწია დაქანცულმა ემაწვილმა. სამების მონასტერს კარშემომალაღი ქვიტკირის კედელი ჰქონდა შემოვლებული და

ამიტომ იქ აღარაფისი შიში ჰქონდა ჰეტრეს. მეორე დღეს ჰეტრეს დედა და სხვა მისი ერთგული ემებიც მოვიდნენ მონასტერში.

აქედან ჰეტრემ აფრინა კაცი მოსკოვში და ბრძანება გაგზავნა, დაუოფნებლივ გამოცხადებულიყვენ მასთან ჯარის კაცები და მათი უფროსები. უარის თქმა ვეღარაფერს გაბედა. სოფიო მიატოვეს მისმა მეგობრებმა. ახლა კი დაინახა სოფიომ, რომ საქმე ცუდათ იყო და ჰეტრესთან შერიგება მოინდომა. მაგრამ ჰეტრემ ახლოსაც არ მიიკარა მისი მოციქულები. ისინი, ვინც სოფიოს შველოდნენ ჰეტრეს წინააღმდეგ, ჰეტრემ სიკვდილით დასაჯა. სოფიოც ძალათ მონაწუნათ აჰკვეცა და ერთ მონასტერში დაამწყვდია.

ეს ამბავი მოხდა 1789 წელს და ამ დროდან დაიწყო ჰეტრეს საკუთარი მეფობა. მისი უძლური ძმა იოანე სრულიად არ ერეოდა სასელმწიფო საქმეებში და რამდენსამე წელს შემდეგ კიდევ გადაიცვალა.

რაკი ამგვარათ არაფერი უძლიდა ხელს ახლა ჰეტრემ მოინდომა თავისი დიდი ხნის სურვილის შესრულება. მოემზადა დასავლეთ ევროპაში წასასვლელათ, იქაური ხალხის ცხოვრების შესასწავლათ, მაგრამ იგი რომ ისე წასულიყო, როგორც რუსეთის მეფე, ყოველგან დიდი ამბით დახვდებოდნენ და სწავლისთვის დრო აღარ დარჩებოდა, ამიტომაც აი რა მოახერხა: გამოაწყო სახლგარე

გარეთ გასაგზავნათ ელჩები და თვითონაც ამ ელჩთა შორის ჩაეწერა, როგორც ერთი უბრალო აზნაური, რომ არაფის ეცნო; სახელათაც ჰეტრე მისხილოვი დაირქვა.

ჰეტრე დიდი.

რომელ ქალაქშიაც-კი მივიდოდნენ ელჩები, ჰეტრე მაშინვე ციხეების და ქარსნების დათვალიერებას შეუდგებოდა და, რაც-კი რაჟ შესანიშნავი და სასარგებლო იყო,

საკვირველი ემაწილი

ვეელაფერს გულმოდგინეთ შინჯავდა და ითვისებდა. მაგრამ რადგანაც ელჩები ძრეულ დინჯათ მოგსაურობდენ ერთი სასელმწიფოდან მეორემდის, ცნობის მოუვარეობით გატაცებულ ჰეტრეს გულმა აღარ მოუთმინა, დაწინაურდა და კოლანღიაში ამოჰყო თავი, სადაც მაშინ საუკეთესო სომალდებს აკეთებდენ. ამსტერდამის ქალაქში რომ მივიდა, დაიჭირა ჰატარა სადგომი ²⁾, ჩაეწერა უბრალო მუშათ, ჩაიცვა ხუროს ტანისამოსი, აიღო იარაღები და იწყო ვერფსე ³⁾ მუშაობა. კარგა ხანს მუშაობდა და სწავლობდა სომალდის კეთებას. თუმც იგი ისე ცხოვრებდა და ატარებდა დროს, როგორც სხვა იქაური უბრალო მუშა, მაგრამ მაინც გაიკეს იქაურმა მცხოვრებლებმა, რომ ის ძალაღი და ლამაზი მუშა თვით რუსეთის მეფე იყო, და იმოდენი სალხი იყრიდა თავს მის სანახავათ, რომ მოსვენებას აღარ ამკეფდენ. მოაბეზრეს თავი. ჰეტრეც გაჯავრდა, დაანება თავი ამსტერდამს და საარდამის ქალაქში წავიდა; იქაც კარგა ხანს მუშაობდა. საარდამიდან ლონდონში წავიდა, ლონდონიდან — ვენაში, აქედან ვენეციაში ავირებდა წასვლას, მაგრამ ამ დროს ისეთი ამბავი მიიღო რუსეთიდან, რომ საჩქაროთ დაბრუნდა თავის სასელმწიფოში.

ჰეტრე რომ სამშობლოში დაბრუნდა, მაშინვე შეუდგა

²⁾ ის სადგომი შემდეგ რუსის მთავრობამ იყიდა და დღესაც დარული აქვთ სასსოვრათ.

³⁾ ვერფი იმ ადგილს ჰქვია, სადაც სომალდებს აშენებენ.

რუსეთის ძველ წესების შეცვლას და ახალის შემოღებას. თავის სიცოცხლეში სულ იმასა ცდილობდა შემოეტანა თავის ხალხის ცხოვრებაში ეველაფერი, რაც-კი ნახა და მოეწონა მოგზაურობის დროს. ამ საქმეს იგი ისე მხნეთ შეუდგა, რომ, თუცა ბევრს არ მოსწონდა მისგან შემოღებული ახალი წესები და ხელს უშლიდენ, მაგრამ მან უოველივე დაბრკოლება დასძლია და ისეთ წარმატების გზაზე დააყენა თავისი ხალხი, რომ მას აქეთ რუსეთი სულ წინ მიდის. თავის ხალხის ბედნიერებისათვის იგი არც თავის თავს ზოგავდა და არც არავის სხვას. ამას გარდა მან ბევრი მტრები დაამარცხა, გადაიღო თავისი სახელმწიფო და თვითონ „იმპერატორის“ (მეფეთა მეფის) სახელი დაიმსახურა.

1725 წელში ერთხელ ჰეტრემ დაინახა, რომ ზღვის ზირათ სალღათები იხრჩობოდენ. მიეშველა, გადახტა წყალში და თუმცა სალღათები გადახრჩინა, მაგრამ თვითონ ისე გაცვივდა, რომ ლოკინათ ჩავარდა და აღარ ამდგარა. სიკვდილს შემდეგ მას უწოდეს „ჰეტრე დიდი“.

გ. წყალტუბელი.

ქველი საბერძნეთი.

(ზღაპრული ამბავი).

პარისის და მენელაის ბრძოლა.

ეომრების ამისთანა გამხნეებით ისარგებლეს უფროსებმა და საომრათ მზადება დაიწყეს. აღამემნონმა ღმერთებს მსხვერპლი შესწირა. ამას შემდეგ ჯარი სარდლების წინამძღოლობით მტრისკენ გაემართა. ტროადელებმაც მოუყარეს თავი დიდ ჯარს და გექტორის უფროსობით ბერძნების შემოსაგებელათ წამოვიდნენ. ბერძნების უფროსები ერთი მხრიდან და ტროადელების უფროსები მეორედან ეტლებით ჯარებს წინ მიუძღოდნენ; იმათ უკან მისდევდნენ გროვა-გროვით უბრალო მეომრები, მტრები ერთმანეთს დაუახლოვდნენ. ტროადელების მხრიდან გამოვიდა პარისი და პირისპირ საომრათ იწვევდა ბერძნების ყველაზე გულადს და ღონიერ ვაჟკაცს. გაიგონა თუ არა მენელაიმ პარისის ძახილი, სიხარულით გამოვიდა ბერძნების რიგიდან; იმედი ჰქონდა რომ თავის შეურაცხყოფელს მოერეოდა და სამაგიეროს ვალუხდიდა. პარისმა დაინახა თუ არა თავის წინ მრისხანე მენელაი, შეშინდა და ტროადელების გუნდში შეიმალა; მაგრამ გექტორმა შეარცხვინა, და პარისი ისევ გამობრუნდა. მაშინ გექტორი გამოვიდა ორ მოსისხლე ჯარს შუა და ხმა მალლა წარმოთქვა: „მოსმინეთ, ტროადელნო და ბერძნებო. პარისს უნდა პირის-პირ ბრძოლით გაათავოს მენელაისთან ომი. ამათში ვინც გამარჯვებული დაჩჩეს, ელენე და თან მოყოლილი სიმდიდრე იმას ერგოს. მათი ბრძოლის შემდეგ შეეკრათ ზავი და მეგობრობით გაათავოთ საქმე“. ეს პირობა ყველამ მიიღო. იმის

ნიშნათ, რომ პირობა შესრულებული იქნებოდა, ღმერთებს მსხვერპლი შესწირეს, და დაწყველეს ეინც პირობას უღალატებდა. ამას შემდეგ გექტორმა და ოდისსეიმ გაზომეს საბრძოლი ადგილი. გექტორმა, თავის მუზარადში ორი კენჭი ჩააგდო და დაანჯღრია. პირველი პარისის კენჭი ამოვარდა და იმას უნდა დაეწყო ბრძოლა. ბერძნებისა და ტროადელების მეომრები განზე გადგენ, ჩაარქეს შუბები მიწაში და ფარებს დაეყრდენ, ყველა ბრძოლის საყურებლათ მოემხადა. ტროიას ერთ-ერთ კოშკზე გადმომდგარიყვენ პრიამი კარის კაცებით და გულის ფანცქალით მოელოდენ ბრძოლის დაწყებას. იმათში ელენეც ერია. პარისმა და მენელაიმ თავთავისი ადგილი დაიჭირეს და ბრძოლა დაიწყო. პირველათ პარისმა ესროლა მენელაის შუბი; მაგრამ შუბის წვერი მენელაის მაგარ ჩაჩქანზე მოიკაკვა. მაშინ მენელაიმ ზეეს ეყდრებით მიმართა; „დიდებულო ზეესო, მიშველლე, რომ პარისი სტუმართ-მოყვარეობის წესის დარღვევისთვის დაესაჯო!“ შემდეგ ესროლა თავისი გრძელი და მძიმე შუბი. შუბმა გაუხვრიტა პარისის ფარი და ფეხში დასჭრა. მაშინვე მენელაიმ იძრო ხმალი და პარისს ეძგრა. მაგრამ ხმალი ლუკმა-ლუკმა ექცა პარისის მაგარ მუზარადზე. მაშინ მენელაიმ გადააგდო ხმლის ტარი, სტაცა ხელი ძუას, რომელაც პარისის მუზარადს აშვენებდა და მტერს თრევა დაუწყო. შეასწრო თუ არა ამ ამბავს აფროდიტამ თვალი, მაშინვე გაათავისუფლა პარისი და უხილველათ გაიტაცა იგი ტროიასკენ, ელენესთან. მენელაის ხელში მხოლოთ მუზარადი-ლა შერჩა. გაბრაზებული მენელაი ამაოდ ეძებდა პარისს მთელ ბანაკში, ეერსად-ვერ იპოვა. მაშინ აღამემნონი მიუბრუნდა ჯარს და უთხრა: „თქვენ ყველამ,—ტროადელებმაც და ბერძნებმაც—დინახეთ, რომ მენელაიმ პარისი დაამარცხა. მაშ ტროადელებო, მოგვეციოთ პირობისამებრ, ელენე და მისი სიმდიდრე, და აგრეთვე შესაფერი ხარკი“. ტროადელებმა აღამემნონის სიტყვებზე ხმა არ ამოიღეს.

კვლავ ტროიას აჩქე ბრძოლა.

ველა ეს ნამბობი ტროიას ახლო რომ ხდებოდა, იმ დროს ოლიმპზე, სასახლეში, ღმერთები ზეესთან სტუმრათ იყვენ; დამსნდარიყვენ ოქროს ტახტზე, სეამდენ ნექტარს და იმავ დროს ისინიც პარისის და მენელაის ბრძოლას სეირს უყურებდენ.

რადვანაც პარისის და მენელაის ბრძოლა ერაფრით გათავდა, ზევსი ღმერთებს დაეკითხა: „გაეაგრძობინოთ ბერძნებს და ტროადელებს ომი, თუ ჩაევაგანოთ ზავის შეკერა, ისე, რომ ელენე მენელაის დაუბრუნდონო?“ ღმერთები სდუმდნენ. მაშინ გერამ, რომელსაც პარისის და ტროადელების ჯაერი სჭირდა, წარმოთქვა: „მე ზავის თანხმა არა ვარო“. ათინაც დაეთანხმა ამაში. ზევსს გერას წყენა არ უნდოდა და ბრძანა: „კარგი! მომიცა შენთვის ტროია. მაგრამ იცოდე, — რომ ამას ჩემ უნებურათ ვშვრები. მე წინანდებურათ მიყვარს პრიამიც და მისი ხალხიც: „ისინი ყოველთვის ბლომათ მწირადღენ მსხვერპლს“. მერე მიუბრუნდა ათინას და უთხრა: „წადი ჩქარა და მოახდინე ისე, რომ პირველათ ტროადელებმა დაარღვიონ პაროპაო“. ათინაც სწრაფათ მიფრინდა ტროადელების ბანაკში. ჩააგონა საუკეთესო მვისრეს მენელაისთვის ესროლა, იმანაც ესროლა; ხოლო ათინამ ისე მომართა ისარი, რომ მენელაი მარტო დაიჭრა. ბერძნები არ მოელოდნ პირობის ასე თავხედურათ დარღვევას. ყველაზე მეტათ ჯაერობდა ალამემნონი: ამისთანა ლალატისთვის, მრწამს, რომ ტროადელებს ზევსი დაუსჯელათ არ დასტოვებსო:“

„შიგნით დაკუსკამთ ტროადელებს ჩვენ ამ დაჯატსა, — ცოლით შვილებით, საცხოვრებლით გაგვცემენ ზასუსს. ჩები გუული გჯინოებს და მრწამს მტკიცეთ რომ უეჭველათ მოგა დაქსე დაე — დაინთქმის მადლი ტროა, ბერი ზჩიაში მოკვდება და იმასთან ურთათ სალხი ზჩიაშის შუბოლანის მთლათ აძოსწყდება .

ალამემნონი დადიოდა ბერძნების ჯარებში და ყველას საომრათ აქეზებდა: გულადებს, მამაცებს აქებდა და ლაჩრებს არცხენდა. ტროადელები კი თანდა თან ახლოვდებოდნ, ბერძნებმაც წინ წაიწიეს, და ასტყდა საერთო ბრძოლა. თვით ღმერთები ჩაერიენ ომში. ბერძნებს გერა და ათინა შეელოდნ; ტროადელებს — აფროდიტა, აპოლოლონი და არესი. ათინამ ისარგებლა ამით აფროდიტას ჯაერის ამოსაყრელათ. ჩააგონა მეფე დიომედს, რომ აფროდიტასთვის შუბი ესროლა. იმანაც შეასრულა ათინას ბრძანება და ღმერთ-

თა ხელში დასჭრა. არესმა დაინახა თუ არა დაჭრილი აუროდიტა, მაშინვე თავისი ეტლით ოლიმპზე გაგზავნა. მაშინ ათინამ უბრძანა დიომედს არესსაც შეებოდა. დიომედმა ესროლა ღმერთს შუბი და ძალზე დასჭრა იგი. არესმა საშინლათ შეჭკიელა, დაანება ბრძოლას თავი და ოლიმპზე წავიდა. ამგეარათ, ათინა იყო მიზეზი, რომ მთარველ ღმერთებმა ტროადელებს თავი დაანებეს.

გამარჯვება ბერძენისაკენ იყო; ტროადელები ის იყო გაქცევას აპირებდნენ, მაგრამ გექტორმა შეაჩერა. ომი ხელახლათ გაიმართა. დიომედი წინანდებურათ იბრძოდა და ყველგან შიშის ზარს სცემდა. უცბათ დაინახა ვილაც უცნობი სარდალი, რომელიც გულადათ მისკენ მიდიოდა. ეს იყო გლავკი, ტროადელების მოკავშირე. დიომედი შესდგა და უთხრა: „მითხარი, ვინა ხარ? აქამდის ბრძოლაში არსად მინახებხარ. სახელათ რა გქვიან და გვარათ ვინა ხარ?“ გლავკმა თავისი მამის და ძველების სახელი ჩამოუთვალა, და უთხრა: „წამოველ საომრათ, რომ ვასახლო გულადობით ჩემი საგვარეულოო“. დიომედმა რომ გაიკონა გლავკის მამის და ძველების სახელები, ჩაარჭა შუბი მიწაში და ტკბილათ გლავკის უთხრა: „არა-გლავკი, შენ არ შეგებრძვი, რადგანაც ჩვენ დიდი ხნის მოკეთებია გვაკავშირებს. პაპა ჩემს არა ერთხელ მიუღია თავის სახლში პაპა-შენი. ჩვენც უნდა გავუწიოთ ერთმანეთს მასპანძლობა: მე ჩემ სახლში—არგოსს, შენ კი შენ სამშობლოში. მეგობრობის ნიშნათ გაცვალოთ იარაღი!“ ამ სიტყვებით ორივენი ჩამოხტნენ ეტლებიდან, ხელი გაუწოდეს ერთმანეთს და იარაღი გაცვალეს. გლავკმა მისცა დიომედს თავის ოქროს იარაღი, რომელიც ას ხარათ ღირდა; დიომედმა კი გლავკს—თითბრისა, რომელიც მარტო ცხრა ხარათ ღირდა.

გამოსთხოვება გექტორის ცოლთან.

სწორეთ ამ დროს გექტორმა დაანება თავი ბრძოლის ველს და ტროიაში წავიდა. ის გულნატკენი იყო ბერძენების გამარჯვებით, და უბრძანა ყველა ტროადელების ქალებს, შეევედრეთ ათინას, ეცებ

გეშველოსო. მაგრამ ღმერთამ მათი ვედრება არ შეიწყნარა. გექტორმა ეს რომ შეიტყო, ისევ ბრძოლის ველს დაუბრუნდა, და გზა გზა თავის სახლში შეუხვია ცოლის სანახავათ. ცოლი, ანდრომანა, სახლში არ დაუხვდა, იმას გაეგო ტროადელების დაზარცხება და ძალიან სწუხდა ქმარზე, რომელიც მუდამ ომში ყოველთვის იმარჯვებდა ხოლმე. დიდი ხნის მოლოდინი რომ არ გაუმართლდა და ქმარი დაბრუნებული რომ ეღარ ნახა, შეშინებული, ქალაქის კარებდსკენ გაიქცა. გექტორს ეს ყველაფერი უთხრეს და იგიც იქითკენ გაეშურა ცოლის დასამშვიდებლათ. ქალაქის კარის მახლობლათ გექტორმა დაინახა ანდრომანა. გახარებული ანდრომანაც მოეგება ქმარს. ანდრომანას უკან გამდელი მოსდევდა და მისი შვილი ხელში ეჭირა. თვალ-ცრემლიანი ანდრომანა მივიდა ქმართან და უთხრა:

„გექტორ, შენ შენი გულადობის წერა გახდები. ნუ თუ ან მე არ გებრალევი ან შენი შვილი“. მოიფიქრე, რა მოგველის მე და შენ შვილს უშენოთ... შეგვიბრალე ორივენი, ნულარ წახვალ საომრათ, აქ დარჩი!“ გექტორმა მწუხარებით უპასუხა: „ანდრომანა, განა არ იცი, რომ ყველა ეგ მეც შენზე ნაკლებათ არ მაფიქრებს, მაგრამ რაღა პასუხი გაეცე ტროადელებს; მე რო აქ დავრჩე, ეს ხომ დიდი სირცხვილია ჩემთვის.—ვიცი, რომ ტროიას დააქცევენ, მომიკლავენ მამას, დედას და ტროადელებსაც ბევრს გაჟლეტენ. მაგრამ ამას ისე არ ეწუხვარ; ყველაზე მეტათ შენი მომავალი მაწუხებს: წაგიყვანენ ტყვეთ და მონასავით გამუშავენ. ის მიჩრჩენია მკვდარი გნახო, ვიდრე შენი ტყვეობა ეხილო, შენი მოთქმა-ტირილი გავიგონო!“ თქვა გექტორმა ეს და მოინდომა შვილის ხელში აყვანა, მაგრამ ბავშვს მუხარადის ძლუსა შეეშინდა და გამდელს მიეკრა. გექტორმა მუხარადი მოიხადა, დადო მიწაზე და ისე აიყვანა შვილი; დაუწყო კოცნა და ალერსი და თან ზეეს ვედრებოდა, გაეზარდა შვილი გულადი და მტრის ზარის-დამცევი, შემდეგ მისცა შვილი ანდრომანას, მოეხვია ცოლს და უთხრა: „თავს ნუ იკლავ ხომ იცი, რომ, თუ ბედი არ გამწირავს, ვერ მომკვლენ. მაგრამ თუ

ბედმა სიკვდილი დამენიშნა, ველარა მისხნისრა, სჯობს სახლში დაბრუნდე და საქმეს მიხედო. მე მეომრებთან წავალ: ჩემი ბინა იქ არისო.“ თქვა ეს, დაიხურა თავისი ბრჭყვიალა მუზარადი და ჩქარი ნაბიჯით კარებისკენ გაეშურა. ანდრომაზა ხმა ამოუღებლივ სახლში დაბრუნდა; მაგრამ სულ უკან იხედებოდა და ქმარს თვალს არ აშორებდა.

ტროადელების გამაჯგუბა. პატროკლის სიკვდილი.

გექტორის დაბრუნებამ ტროადელები გაამხნევა და ბრძოლა ისევ გახურდა. მაგრამ ბერძნები მაინც ჯობნიდნენ. ხედავს ზევსი რომ თეტიდას პირობა ვერ შეუსრულა; ამას ღმერთებს და ღმერთაებს აბრალებს, რომელიც მუდამ ომში ერევიათ. გაჯაგრებულმა მოიხმო ყველა ღმერთები და გამოუცხადა: „ვინც თქვენში კადევ ან ბერძნებს, ან ტროადელებს მიეშველება, იმას მაშინვე ტარტარში ჩავადებო!“ ღმერთებმა ხმა ამოუღებლათ მოისმინეს ზევსის მრისხანე სიტყვები და დაემორჩილნენ. ზევსის ჩაგონებით ტროადელებმა მდგარი ბრძოლა დაიწყეს. ყველაზე წინ გექტორი და პარისი იბრძოდნენ. თვით ზევსმა მიიღო მონაწილეობა ბრძოლაში და თავისი ისრებით ბერძნებს ხოცდა. გერა და ათინამ ეს რომ დაინახეს, ბერძნების შევლა უნდოდათ, მაგრამ ზევსი გაუჯაგრდა და უკან გამორეკა. ზევსის დახმარებით ტროადელები ბერძნებს ჯობნიდნენ. გექტორის უფროსობით გაანარგურეს მტრის ბანაკი, ზურგი აჩვენებინეს და ხომალდებისკენ გარეკეს. ბერძნების წინამძღოლები გულადათ უმაგრდებოდნენ მტერს და ხომალდებთან არ უშვებდნენ. მაგრამ ზევსის წყალობით ტროადელთ გაარღვიეს ბერძნების ჯარი, გექტორი ანთებული მაშხალით გაექანა ხომალდებისკენ და ცეცხლი წაუკიდა. იმას სხვა ტროადელებიც მოჰყვნენ და ბერძნების ხომალდებს ცეცხლი მოედვა.

პატროკლმა, ახილესის მეგობარმა, რა ნახა ბერძნების აჩრსთანა გაჭირებული მდგომარეობა, თვალცრემლიანი შევიდა აქილესის

კარავში და ყვედრება დაუწყო გულქვაობისთვის. ეხვეწებოდა: „ნება მაინც მომე ავისხა შენი იარაღი და შენი ჯარით ბერძნებს ვუშვილო“. ახილესმა როკორც იყო ნება მისცა. მაგრამ იმ პირობით, რომ პატროკლს ტროადელები მხოლოდ გაერკვა, ტროია კი არ აეღო, რათა აპოლონი არ განერისხებინა. განარებული პატროკლი კარავიდან გამოვიდა. ასტყდა ახალი ბრძოლა ტროადელებს და პატროკლის დასვენებულ ჯარს შორის. ტროადელები გაიქცენ. ბერძნები უკან დაედგნენ და ტროის გალანამდის სდიეს. პატროკლს გადაავიწყდა ახილესის დაშლა, ტროიას ალებაც განიზრახა და კიდევ მიადგა კედლებს, მაგრამ, აპოლონმა უკან გამოერკვა. პატროკლმა თავის გუნდით უკან დაიწია, და ბრძოლა ხელ-ახლათ დაიწყო. ტროადელების უფროსები და მეომარნი მრავალი დაიხრცა ამ ბრძოლაში. აპოლონმა ველარ მოითმინა ტროადელების დამარცხება. უცბათ დააუძღურა პატროკლი და იარაღი აჰყარა. პატროკლმა ახლა უკან უკან დაიწყო წევა. გექტორმა შეამჩნია პატროკლის ესეთი ცვლილება და შუბი ესროლა. ღრმათ დაჭრილი პატროკლი მიწაზე დაეცა. გექტორი სწრაფათ ეცა, ახსნა ახილესის იარაღი, თვითონ აისხა, და გაუძღვა ტროადელებს საომრათ. ბერძნები დაიბნენ, ტროადელები კი ისე გამხნევა გექტორის გამარჯვებამ, რომ მტერი ველარ გაუმაგრდათ. აქ ზევსიც წამოეშველა და ბერძნები იქამდის მიიყვანეს, რომ გაქცევის მეტი აღარა დარჩენოდათრა.

ახილესმა შეიტყო პატროკლის სიკვდილი. ძალიან ეწყინა და გადასწყვიტა გექტორისთვის უთუოთ სამაგიერო გადაეხადა. მოიწვია კრება და თავისი გარდაწყვეტილება გამოუტყბადა; სარდლები ნელ-ნელა იკრიბებოდენ. ზოგი შუბზე დაბჯენილი ძლიეს მოდიოდა — ბრძოლის ღროს დაეჭრათ. როცა ყველა თავ-თავის ადგილზე დაჯდა, ახილესი წამოდგა, ხელში სკიპტრა ეჭირა და აღამემონს მიუბრუნდა: „მეფეო, აღამემონო, სჯობდა რომ არ წაეხნებულეიყავით, — რამდენი ბერძენი იქნა მოკლული იმის გამო, რომ მე გაჯავრებული დიდხანს გავდექი განზე; დაეივიწყოთ რაც მოხდა! მე ისევ წი-

ნანდებურათ შევებრძვი ტროადელებს“. ჯარის უფროსებმა სიხარულით მოისმინეს ახილესის სიტყვები, აღამემნონი წამოდგა და შეკრებილთ უთხრა: „ბერძნებო, რაინდებო! ბევრჯელ მამტყუნებდით, ახილესს რათ წაეჩხუბეო, მაგრამ ჩემი ბრალი არ იყო; დამნაშავენი არიან ზევსი და ბედი, რომელთაც მე მაშინ გონება წამართვეს, ახლა მინდა ჩემი შეცდომა გავასწორო: დაეუბრუნებ ახილესს ტყვეს და მრავალ ძვირფასს საჩუქარსაც თან მივაყოლებ“. გაათავა და ოდიესს და სხვა უფროსებს უბრძანა მოეყვანათ ტყვე და საჩუქრებო. ბრძანება რომ შეასრულეს, ახილესმა კრება დაშალა. უფროსებში მშვიდობა ჩამოეარდა. შეწუხებული ახილესი თავის კარავში დაბრუნდა, საცა პატროკლის გვამი იდო, და მწარეთ ტირილი დაიწყო. მწუხარებას დიდი ხნით არ მისცა თავი, — უნდოდა მალე გადაეხადა სამაგიერო გექტორისთვის, და საომრათ მზადება დაიწყო. დედა მისმა ფეტიდამ ახალი იარაღი მოუტანა, ღმერთი გეფესტის გაკეთებული. შეიარაღებული ჩაჯდა ეტლში და გაუძღვა ბერძნებს ტროადელებთან საომრათ.

გექტორის და ახილესის ბრძოლა.

ახილესის და აღამემნონის შერიგების შემდეგ ზევსმა ღმერთები რჩევაზე მოიხმო. ღმერთები რომ მოგროვდნენ და თავ-თავის ადგილებზე დასხდნენ, ზევსმა მათ შემდეგი სიტყვებით მიმართა: „მე, ღმერთებო, ოლიმპზე დავრჩები და აქედან ვადევნებ თვალს ბრძოლას. თქვენ კი ჩადით ბერძნებთან და ტროადელებთან და ეინცვის გინდოდეთ უშველეთ, თორემ ახილესს რომ დაუბრკოლებდით ტროადელებთან შებმის ნება მივსცეთ, ყველას დააფრთხობსო“. ღმერთებიც მაშინვე დაეშვენ ბრძოლის ველისკენ. ჩავიდნენ თუ არა, ატყდა იმისთანა ბრძოლა, რომ დედამიწამ ნძრევა დაიწყო. გერა, პოსეიდონი, ათინა, გერმესი და გეფესტი ბერძნებს შეელოდნენ, ტროადელების მხარე ეჭირათ ეპოლონს, არესს, არტემიდას და აფროდიტას. ღმერთებიც და კაცებიც ერთმანეთს ებრძოდნენ, მაგრამ ყველა-

ზე მეტი სისხლი იღვრებოდა, საცა ახილესი იბრძოდა. ეტლზე მდგარი დაეღაჳდა ბრძოლის ველზე და ტროადელებს მუსრს ავლებდა: ათი რაინდი კიდევ იმსხვეპლა იმის მკლავმა. გექტორსაც რამდენჯერმე შეხვდა; ესროლა შუბო, მაგრამ აპოლონი ყოველთვის იხსნიდა ხოლმე გექტორს. ახილესს ამით განრისხებულს გაჰქონდა და გამოჰქონდა ტროადელები, როგორც ცეცხლს დაბურული ტყე. ელეთდა, სდევნიდა ტროადელებს და თან გექტორს დაეძებდა. ბოლოს ტროადელები ველარ გაუმაგრდენ და გაიქცენ ქალაქისკენ. პრიამმა იხილა თავისების გაქცევა და მყის კარის გაღება უბრძანა. გაქცეულებმა ბერძნებს ქალაქში შეასწრეს. დარჩა მარტო გექტორი, გაჩერდა ციხესთან და ახილესს დაუწყო ცდა. დედ-მამა ბევრს ეხვეწენ გექტორს, მარტო ნუ შეხედები ახილესსო. გექტორიც გრძობდა საშიშ მდგომარეობას და სევდიანი მტერს მოელოდა, აგერ ახილესიც მოახლოვდა, დაინახა თუ არა გექტორმა ახილესის მრისხანე სახე, შეკრთა, და გაექცა. ახილესი ჩამოხტა ეტლიდან და უკან გამოაუდგა. სამჯერ შემოურბინეს გარს ტროიას გაღაჳანს. ამ დროს ყველა ღმერთები ოლიმპზე იყვნენ და გულის ფანცქალით მოელოდნენ გექტორის და ახილესის ბრძოლის გათავებას. ორი გმირი მეოთხეთ უფლიდა ტროის გარს, რომ ზევსმა გადასწყეიტა მათი ბედის გაგება. აიღო სასწორი და ერთ პინაზე ახილესის ბედი დასდო, მეორეზე — გექტორისა. ასწია სასწორი; გექტორის ბედით დატვირთულმა პინამ ძირს, აიღისკენ დაიწია. შეიტყო თუ არა აპოლონმა ბედის გადაწყვეტილება, გექტორს ჩამოეცალა და აღარ შეელოდა. ღმერთთა ათინა კი გაბრწყინებული სახით მოეგლინა ახილესს მშველელათ, რომ ახილესს დარჩენოდა გამარჯვება. იმან ხერხს მიმართა, მიიღო გექტორის ძმის დეიფობის სახე, მივიდა გექტორთან, აღუთქვა შეველა და კიდევ ურჩია, შებმოდა ახილესს. გექტორმაც გაუგონა და შეუყვირა მტერს: „კმარა, ახლა აღარ გაგექცევი. გეომები, მაგრამ ჯერ დამპირდი, რომ თუ მომკლა, ჩემ გვამს ნუ გააწობილგბ. მეც ჩემის მხრით გაძლევ სიტყვას, რომ შენ გვამს არ

შეურაცხყოფ, თუ გამარჯვება მე მარგუნა ზევსმა“. მაგრამ ეს პირობა ახილესმა არ შეიწყნარა და გექტორს თავისი გძელი და მძიმე შუბი სტყარცნა. გექტორმა მოასწრო განზე გახტომა და შუბი მიწაში ჩაესო. ღმერთა ათინამ უხილაეთ ამოაძრო ფიცხლავ შუბი და ახილესს მიაწოდა. ახლა გექტორმა დაუმინა და ესროლა შუბი ახილესს; მაგრამ შუბი ახილესის სპილენძის ფარიდან ისევ უკან გადმოვარდა. უშუბოთ დარჩენილი გექტორი ძმას ეძახდა საშველათ; მაგრამ სად იყო შველა. მხოლოთ მაშინ მიხვდა გექტორი, რომ ათინასგან იყო მოტყუებული, და რომ მისი ბედი გადაწყვეტილია. მაგრამ მაინც სახელით სიკვდილი ირჩია, იძრო ხმალი და ახილესს ეცა. ახილესმა მკერდი უშველებელ ფარით დაიცვა, მარჯვენა ხელში კი მომარჯვებული შუბი ეჭირა. სწრაფათ ეცა გექტორს და ყელში შუბი ჩაურკო, გექტორი მიწაზე დაეცა. სულთმობრძავი მიუბრუნდა ახილესს უკანასკნელი ვედრებით: „გაფიცებ სიცოცხლეს, მშობლებს, ნუ შეაგინებ ჩემ გვამს, ნუ გადუგდებ ძაღლებს დასაფლეთათ. დაუბრუნე ჩემ მშობლებს; ისინი დიდ სასყიდელს მოგცემენ. ნუ მომისპობ წესიერ დამარხვას!“ ახილესმა მრისხანეთ, შეუბრალებლათ შეხვდა და უთხრა: „არა, არ შეგისრულებ თხოვნას: შენ გვამს შენს მშობლებს არ მიეცემ, სიმდიდრეს არ დაეხარბდები. მოხდება ისე, როგორც ვთქვი: ფრინველნი და ძაღლები დასწიწკნიან შენს ლეშს. ეს იმითომ, რომ შენ პატროკლი მოჰკალი“... გექტორი სულს ლევდა. შემოიკრიბა უკანასკნელი ღონე და ახილესს უთხრა:“ ვიცოდი რომ თხოვნით გულს ვერ მოგილობდნი... მაგრამ გახსოვდეს, რომ ღვთის რისხვა გეწვევა მაგ გულქვაობისთვის: აპოლონი და პარისისგან იქნები მოკლული“. ამ სიტყვებით დახუჭა თვალები და სული ამოხდა.

ახლდა წუნაწათ და გასწია გექტორის სუდმა აიღისაკენ, თან სტიკადა თვის უბედობას, ქვეყნათ დარჩენილ სიყმაწვილეს და ვაჟკაცობას.

ჩვეულობისამებრ ახილესმა მოხსნა დამარცხებულ მტერს იარაღი. ბერძნებმა გექტორის სიკვდილი რომ გაიგეს, შემოეხვიენ

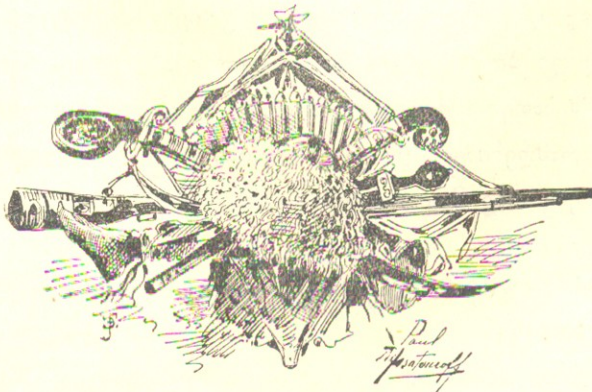

ძველი საბერძნეთი

ახილესს. ყველა მათგანი დასცინოდა მტრის უსულო-უძლურ გეამს და შუბით ხერხეტდა. ამას შემდეგ ახილესმა შეუბრალებლათ მოაბა გექტორის გეამი თავის ეტლს და გარეკა ცხენები ტროიას გარშემო. ეტლმა უშველებელი მტერი ააყენა. დედ-მამა გექტორისა, მრავალი ტროადელები, ქალი თუ კაცი ჰხედავდნენ გექტორის საკვდილს, და მის გეამის შეგინებას. ყველას თავზარი დაეცა, მთელი ქალაქი ატირდა; შეწუხებული პრიაში თმებს იგლეჯდა. მინდვრათ გამოქცევას აპირებდა, რომ ახილესისთვის შეილის გეამი წაერთმია, მაგრამ შეგობრებმა არ გამოუშვეს. ამ დროს ანდრომახა მიმჯდარიყო კუთხეში თავის სახლში და ტანსაცმელს ჰქსოვდა; მოახლეები გექტორის დაბრუნებისთვის საბანაო წყალს ამზადებდნენ. უცბათ ანდრომახას შემოესმა ტირილი და კივილი ციხიდან. გულგახეტქილი გამოიჭრა სახლიდან ამბის შესატყობათ. წივილკივილი უფრო ძლიერდებოდა. აქ გულმა უკრძნო, ვაი თუ გექტორი მოჰკლესო. თავდავიწყებული ავარდა კოშკზე და იხილა, როგორ ათრევედა ახილესი იმისი ქმრის გეამს. ამ სანახაობამ ანდრომახას გონება დაუკარგა, საწყალს მუხლთ მოეკვეთა და ძირს დაეცა, გრძნობაზე რომ მოიყვანეს, დაიწყო გულსაკლავი ტირილი. მოაგონდა, თუ რა მოელოდა მას, ქვრივ ოხრათ დარჩენილს, ან მის დაობლებულ შეილს.

კოტე.

(შემდეგი იქნება)

ახალი თეჯეოსი.

(ფრანგულადან).

III.

ემი ყურადღება მიპყრობილი იყო კლასის პირველ სკამზე, საცა მეც ძალიან მინდოდა გადასვლა; პირველ განყოფილებაში მე შევამჩნიე ერთი ცხრა წლის ყმაწვილი იაკობ ფარჯო, კანდიის ფრანგის კონსულის შვილი, მასწავლებლებს კარგათ მეცადინეობისთვის უყვარდათ ის და ამხანაგებს კი ჭკვიანურ თამაშობების გამოგონებისათვის და ყველაზე უფრო ჩქარი სირბილისათვის. ლამაზი ტანის და კოხტა მიხერა-მოხერის პატრონი, გულადი, ზრდილობიანი, ცოტა დამცინავი იაკობი ნამდვილი წარმომადგენელი იყო ფრანგის ტიპისა. მთელი ჩემი გრძნობა და სიმპათია მიიზიდა ამ ბავშმა და ვცდილობდი დასვენების დროს რამე რიგათ გამეცნო და დავახლოვებოდი მას.

ამ განზრახვით თამაშობის დროს მე დაედექი მაყურებელთა პირველ რიგში. დამდგარიყვენ რიგზე რამდენიმე ყმაწვილი მწკრივით და უნდა გაქვეულიყვენ, პირველი მწკრივის მოთავეთ იყო ფარჯო. ამ ქამათ დიდი ბრძოლა და ბაასი იყო იმაზე რომ მეორე მწკრივისთვისაც შესაფერი მოთავე ეშოვნათ რომ ღირსეულათ ებრძოლა ფრანგთან. რამდენიმემ სურვილი გამოაცხადეს, მაგრამ უარი მიიღეს; ბოლოს მოვიკრიბე მთელი ჩემი გამბედაობა, მიეუახლოვედი ფარჯოს და ვუთხარი.

— გინდათ, მე მიმიღეთ თქვენ მოწინააღმდეგეთ? მე ძალიან ჩქარა დაერბივარ.

ფარჯომ შემომხედა.

— თქვენ ძალიან დიდი ხართ, რომ ჩენი კლასის თამაშობაში მონაწილეობა მიიღოთ. ჩვენ მარტო ტოლები ვთამაშობთ.

— უკაცრავათ, მე პირველ განყოფილებაში ვარ.

ამ სიტყვებზე მე ძალიან გაეწითლდი და, რომ როგორმე ბო-
დიში მომეხდა რომ პატარებთანა ვარ, დაეუმატე.

— მე ახალი შემოსული ვარ სასწავლებელში.

— ევ ჩემთან ზის და ჩემ განყოფილებაშია! წამოიყვრა კოს-
ტანტინე კლეოფილოსმა, რომელიც ყველაზე ზარმაცათ და უკანას-
კნელ მოწაფეთ ითვლებოდა.

— იმედი მაქვს დიდხანს არ დავრჩები შენ გვერდში! წამოვი-
ყვირე მე უნებლიეთ.

ჩემმა უკანასკნელმა სიტყვებმა პატარა ფრანგს ღიმილი მოჰგვა-
რეს.

— ადვილათ შესაძლებელია რომ მე ვერ შეგამჩნიეთ. სთქვა-
მან დაცინვით, — რადგან უკან მიხედვის ჩვეულება არა მაქვს. მაგრამ,
დაუნატა მან, აი, მოთავე, იმედი მაქვს, ჩემო მეგობრებო, უარს არ
იტყვი.

— კარგი!.. კარგი, ჩვენ დიდი გვინდა!... დაიყვრა ერთ ხმათ.
მოწინააღმდეგე ბანაკმა.

— რომელი დადი! უკაცრავათ, ბატონო, თქვენი სახელი?

— თეზეოს ავაპიმენონ.

— თეზეოს?... ათინის მეფეც, წადით დაიჭრეთ თქვენი ადგილი-
ბერძნების ბანაკში და არ დაგავიწყდეთ რომ თქვენ გმირი ხართ!...
ერთი, ორი, სამი, დიმიტრი, წადი გამოიწვიე..

კარგა მზიარულათ გვატარეთ დრო, მაგრამ ზარმა მალე გვა-
ცნობა, რომ კლასში შესვლის დრო იყო.

— თქვენ ძალიან მარჯვე ყოფილხართ, მითხრა იაკობმა, რო-
მელიც გამარჯვებული იყო და მკლავი მკლავში გამიყარა. ეს თა-
მაშობა მე შემოვიღე, შევესწავლე ჩემ ამხანაგებს, საფრანგეთიდან
ჩამოვიტანე. ამ თამაშობის დროს მე მაკონდება ტყულების შეენი-

ერი ბაღა, საცა ჩემი სიყმაწვილე გავატარე. ფარჯომ ამოიოხრა, რა ნახა რომ გაჩუმებული ვიყავი და განაგრძო: აგერ ორი წელიწადია რაც დავმორდი ჩემ ქვეყანას, ჩემ ოჯახს, ჩემ სამშობლოს; უჰ! რა ძნელია და როგორ იტანჯები როდესაც რაც გიყვარს იმასთან და-შორებული ხარ!

— ოო! ეთქვი მე დაბეჯითებით, მე თავსდღეში არ მოვშორ-დები ჩემ სამშობლოს, საბერძნეთს, ლ ამიტომ თანავიგრძნობთ თქვენ.

— თუ კი საჭირო იქნება რომ უცხოეთში ემსახუროთ თქვენ ქვეყანას, არ წახვალთ?

— ემსახურო ჩემ ქვეყანას? რისთვის?

— მაშ! იძახით რომ გიყვარსთ საბერძნეთი და ის კი არ იცით რომ იმას სამსახური ეჭირვება, სამხედრო, საზღვაო და სახელმწიფო?

— მართლა! მაშ ამ შემთხვევაში მე მინდა ლენერალი ვიყო... ფრანგმა გადინახარა.

— იცით ღრამატიკა? მკითხა მან.

— არა, ვუპასუხე მე გაკვირვებით.

— ჯერ უნდა შეისწავლოთ პირველი ნაწილი ღრამატიკისა რომ მეორეზე გადახვიდეთ და სწორე წერა დაიწყოთ; თუ გინდათ დიდი ლენარალი გახდეთ, ჯერ უბრალო ოფიცრათ უნდა იყოთ...

— მომიბინეთ, ბატონო ფარჯო... დღეს ყური მოვკარი, მას-წავლებელი ამბობდა, რომ ერთი უბრალო მიწის მუშა ცინცინატუ-სი ქვეყნის მმართველათ დასვეს; განა ამ ნაირი შემთხვევა არ შეი-ძლება ჩემთვისაც მოხდეს, რასაკვირველია მაშინ, როდესაც სწავლას გავათავებ? ბიძა ჩემი თეზოოსის გავლენით მე დამასახელონ...

— ლენერლათ ათინის ჯარისა?...

— სწორეთ, ისე როგორც ლენერალი ანიბალი.

— თქვენ სცდებით, ავაპიმენონ, ანიბალი კართაგენის ლენე-რალი იყო და არა ბერძნებისა... მაგრამ ყველაფერი შესაძლებელია: თქვენ იმისთანა დიდებული სახელი გაქეთ, რომ ის გიქადისთ გა-

მარჯვებას; თუ შეტადრე ვგრეთი შ.არს გამჭვრეტელი იქნებით, სწორეთ გაიმარჯვებთ.

იაკობი, ამას რომ მეუბნებოდა, სულ ტუჩებს იკენებდა და თვალბეჭეში დაცინვა ეხატებოდა; მე ამას ყურადღება არ მივაქციე და სრულიად დარწმუნებული ვიყავ ჩემ მომავალზე.

— მე მგონია რომ მე არა ჩვეულებრივი ყმაწვილი ვარ, ვთქვი მე, ხანდახან იმისთანა მხედრული გრძნობები მეღვიძება, რომელიც მართა დიდებული და განთქმული კაცის შესაფერია.

— ბატონო თეზოს ავაპიმენონ,— თქვა იაკობმა, მძიმეთ ქული მოიხადა და დაბლათ თავი დამიკრა,— მე ძალიან ბედნიერათ ვთვლი ჩემ თავს, რომ გაგიცანით და დაგიახლოვდით; როდესაც კაცს თითონ არა აქვს გმირის ნაპერწკალი და ნიჭი, გმირთან მეგობრობით უნდა იყოს კმაყოფილი... ამ სიტყვებით იმან ხელი მაგრათ ჩამომართვა.

— მართლა თუ დამცინით, ბატონო ფარჯო?..

— მე, დაცინო დიდ ათინელს, მე საწყალმა პარიყელმა, გადმოხვეწილმა ამ თქვენ დიდებულ სასწაელებელში?.. როგორ გავბედავ! დამიძახეთ ამას იქით იაკობი და მეც თუ ნებას მომცემთ თეზოსს დაგიძახებთ, ჩვენ ამას იქით განუყრელი მეგობრები გავხდეთ, როგორც ორესტი და პილადი.

— ორესტი და პილადი? რა არის ეგა? ბიძაჩემს, ერთი ძალი ჰყავდა, რომელსაც პილადი ერქვა.

ამ დროს მეორე ზარის რეკა მოისმა და ფარჯო სიცილით შევარდა ოთახში. ნეტავი რა ვთქვი იმისთანა სასაცილო?

ეს ფრანგები სულ ყოველთვის უბრალო რასმეზე დასცინიან ხოლმე ადამიანს.

IV.

სწავლის შეძენის სურვილი ძალიანა მქონდა, მაგრამ ჩემდა საუბედუროთ გულის ყური მღალატობდა და ვერას გზით

ვერ დაეხსომებდი ხოლმე ჩემ გაკვეთილს ზეპირათ. ეს თურმე იქი-
 დან წარმოდგებოდა რომ პატარაობითვე არ ვადევნებდი არაფერს
 გულის ყურს. ვერც ერთ ლექსს და ვერც მოთხრობას ისე ვერ და-
 ვახსომებდი, რომ სამი მეოთხედი მაინც არ დამეიწყებოდა. ძა-
 ლიან ვიტანჯებოდა, როდესაც მასწავლებელი გამომიწმობდა და
 გაკვეთილის გამეორების დროს, როგორც ხე ისე გაეჩერებოდა,
 მაშინ როდესაც ყველა ჩემმა ამხანაგებმა წყალივით იცოდენ. ამ
 გვარ მდგომარეობაში მაკონდებოდა და ძალიან მენანებოდა უბრა-
 ლოთ და უსარგებლოთ თამაშობაში და სიზარმაცეში გატარებული
 წელიწადები.

ფარჯომ რომ დაინახა ჩემი ამგვარი ვაჭირება მოინდომა დახმარება.
 ძვირფასი ბავში, ის ჩემზე ოთხი წლით მაინც უნცროსი იყო მაგრამ
 ბევრათ უკეთ სწავლობდა ჩემზე: თვისუფალ დროს მომიჯდებოდა
 ხოლმე და რამდენჯერმე გაკვეთილებს გამაშეორებინებდა. ახლაც
 მიდკია თვალ წინ ის ჩემ გვერდათ მჯდომარე, ევგრაფიას ან ისტო-
 რიის წიგნით ხელში, როგორ მოთმინებით ელოდა ხოლმე რომ
 ჩემი გაკვეთილადან ათი ან ოცი სტრიქონი დამესწავლა.

ფარჯოს შეენიერი ხუჭუჭი წაბლის ფერი თმა ჰქონდა; მალალი,
 ქკუით სავესე შუბლი, ცისფერა თვალები, სქელი და გრძელი წამ-
 წამით შემკული და პატარა მოღიმარა ტუჩები კეთილ და მოთმი-
 ნებით სავესე გამომეტყველებას აძლევდენ მის სახეს. ის ძალიან მი-
 სუბუტებდა ხოლმე შრომას, ჯერ გაკვეთილს წამაკითხებდა და ამიხს-
 ნიდა და მერე ათჯერ მაინც გამაშეორებინებდა თითო სტრიქონს,
 რომ კარგათ დამესწავლა.

ერთხელ ძალ-ღონე მოეკრაფე და წაკითხული გაკვეთილიდან
 რამდენიმე სტრიქონი თავისუფლათ გავიმეორე, თითქოს ენა ამეხსნა,
 გონებაც გაკვეთილების ზეპირით დასწავლით გამეხსნა; ისე რომ
 ფარჯოს წყალობით ორი თვის შემდეგ ადვილათ შემეძლო გაკვეთი-
 ლების დასწავლა და უნაკლოლოთ გამეორება. იმისმა კეთილმა და
 ზნეობით სავესე ბუნებამ დაიპყრო ჩემი გული, ისე რომ მე იმას

ვადარებდი შეენიერ ნაზ იაღონს და ჩემ თავს კი დიდ გაბერილ ინდაურს

ფარჯოს ჩემის აზრით ერთი დიდი ნაკლულევენება ჰქონდა (ახლანდელ დროში ვის არა აქვს ნაკლულევენება), ის საშინელი დაჰცინავი იყო: მგონი ეს მას უნებლიეთ მოსდიოდა და არ აკერდებოდა იმას თუ რა გავლენა ჰქონდა ამხანაგებზე იმის დაცინვას. დაცინვის კილო იმდენათ ძვალსა და რბილში ჰქონდა გამჯდარი, რომ არაფერს ყურადღებას არ აქცევდა; მისი მასწავლებლებიც და მეგობრებიც ამ ერთათ ერთ, ზოგჯერ ძალიან მძიმე, ნაკლულევენებას უსაყვედურებდნენ ხოლმე, მაგრამ ფარჯო, რომელიც ისე გულადი იყო და ამაყობდა თავისი კეთილი გრძნობით, ცდილობდა ხოლმე თავი გაემართლებინა იმის წინაშე ვისაც შეურაცხყოფას მიაყენებდა თავისი მწარე დაცინვით. როდესაც ერთხელ მე დავუშალე რომ კვანტი არ გამოედო ერთ ამხანაგისთვის იმან მიპასუხა: ვაჰ! რაუშავს? ეს ხომ სულელია?

მაშ მეც სულელი ვყოფილვარ? რადგან მეც ხშირათ გამამდებს ხოლმე კვანტს! — გავიუიქრე მე.

ქმ. მ — ს.

(მკმდეგი იქნება)

საქირკველენი გუნებისა.

№ 22.

ბერიკობა მცენარეთა.

ინახავს შენ, რასაკვირველია, ჭინჭარი და აგრეთვე ჭინჭრის დედაც. ორივე ეს მცენარე ორსრულიად სხვა-და-სხვა ნათესაობას ეკუთვნის: არც ერთია მეორის ძვილი და არც მეორე პირველის დედა. მაგრამ ჩვენ ისე მოვტყუებულვართ მათი ერთმანეთთან მსგავსებით, რომ ერთისთვის მეორის დედა გვწოდებია. აბა, მართლა, კარგა დაბთვალ-ერე, რა რიგათ ჰკვანან ერთმანეთს გარეგნობით: ზრო (ღერძ) ორივეს ოთხკუთხიანი აქვს, ფოთოლს ვერც კი გაარჩევს შეუჩვეველი თვალი და ცხოვრებაც ხომ სულ ერთმანეთის ნიახლოვეს უყვართ.

ჭინჭარი შეიარაღებულია სუსხიანი ბუსუსებით და თავისუფლათ შეუძლიან მოიგეროს მტერი; ჭინჭრის დედას კი არა აქვს არავითარი საღსარი, რომ მტრისაგან თავი გადაირჩინოს. ამისთვის მას უხმარია ხერხი: წამოუსხავს ჭინჭრის ქურქი, ჩამოუფსატავს მისი ბერიკა (ნიღაბი) და აჰკვირებია კუდი-კუდს ჭინჭარს, რომ როგორმე მასი მსგავსებით დაიხსნას თავი მტრისაგან. და მართლაც, ვისაც კი ერთხელ უწინევა ჭინჭრის სუსხი, ის ჭინჭრის დედასაც ერიდება, რადგან ისიც იქვე, მის ნიახლოვეს არის და ძლიან ჰგავს მას გარეგნობით.

ასეთი შემთხვევა ბევრია მცენარეებში. აი აქა კვავს დასატული ორი ბალახი: კვირილა და მიასწარა. *) ორივენი ძალიანა ჭკვანან ერთმანეთს და ერთმანეთის სიახლოვესაც ამოდინან. კვირილას მურბლი, საზიხლარი სუნი უდის, რის გამო მას ჰირუტევი ერიდება და რადგან კვირილას ჭკვავს „მიასწარაც“ მის ახლოს ცხოვრობს და აღარც იმას ეკარებინან.

კვირილა.

მიასწარა.

აქედან, როგორცა ჭხედავთ, სუსტი, უღონო მცენარე ცდილობს მიჭბამოს სხვა ისეთ მცენარეს, რომელიც კარგათ არის შეიარაღებული მტრის დასახვედრათ. ამისათვის ის კისრულობს ვევა ჯერს: იცვლის სამოსელს, იცვლის სახეს, — იწყებს ბერეკობას. ამ კვარათ ერთი მიზეზი მცენარეთა ბერეკობისა უოფილა ის, რომ უღონო მცენარემ სხვისი მზგავსებით დაიცვას თავი მტრისაგან, და ეს მიზეზი ადვილი მისახვედრია, ადვილი გასაკება.

აბა როგორ გავიგოთ ახლა იმისი მიზეზი, თუ რათ მიიღებს

*) ის. ლექსიანი რ. კრისტვისა.

ხოლმე ზოგიერთი მცენარის ევაფილი სხვა-და-სხვა გვარის საგნის გამოხატულებას? აი მაგალითათ:

რათ უნდოდა ლობიოს ევაფილს, რომ უთუოთ ჰეპელას არ დაჰმზავსებოდა? რათ უნდოდა „დევის-პირის“ ევაფილს, რომ რაღაც უცნაური პირუტყვის თავ-პირი არ

დევს-პირა. წარმოედგინა ჩვენთვის?

ჰეპელ-მაგვარი.

ამისთანა უცნაური მცენარეებიც ბევრია ძალიან, მაგრამ იმათში ეველასე შესანიშნავია ერთი ნათესაობის მცენარეები, რომელსაც „ორხისის“ ნათესაობას უწოდებენ.

პაწ-ა ქალმანი.

რას იტყვის კაცი ისეთს, რომ „ორხისის“ ევაფილმა არ წარმოვიდგინოს. აი ჰაწია აკვანი და მასთან ჰატარა ფესხცმელი, აი ჰატარა ჭიქა და კალათა, აი ნამდვილი ობობა, აი ჰატარა

რა ჩიტუნიაც, ხის კენწეროსე წამოსკუპებული.

ჩიტ-მაგვარი.

და ეველას ეს სულ სხვა-და-სხვა ობობას-მაგვარი „ორხისის“ ევაფილებია. მასთან ფეროვნობასაც ისეთს მიიღებს ხოლმე მისი ევაფილი, რაც იმ საგნის გამოხატულობას შეჭმენის, შეეფერება. ისეთი ძუნღერი სანახავია, ზოგი

მათგანი თითქოს ფერად ხავერდსეა ნაკერი, თვალმარტალიტით შემკულიო. ლაღო აღნიაშვილი.

ვნახოთ, ვინ ვის აჯობებს!

(რუსულიდან).

როსელ ლომი მდინარის ჰირას მივიდა და შიგ ცქერა დაიწყო. თევზმა დაინახა, შეეშინდა და წყალში ჩაიმაღლა; ცოტა ხანს შემდეგ ისევ ზევით ამოცურდა და თქვა:

— ეჰ, მეც არა ვთქვი, ვაჟკაცი ვინმე იქნება-მეთქი და შეეშინდა, ლომი კი უოფილბო!

— განა ვაჟკაცი ჩემზე საშიშარია? ჩემი შიშით ჰაერში ფრინველს ვერ გაუვლია და დედა-მინახე ჭიანჭველას და ე ვაჟკაცი ვინ უნდა იყოს, ნეტა მახვენაო უთხრა!

— ოოო! ვაჟკაცისგან ღმერთმა ეველებ დაიფაროს! გასწი, იარე აგრე მინდორ — მინდორ და ნახავ, ვინც არისო.

ლომი გაუდგა გზას და შესვდა ერთ ჰატარა ბიჭს.

— შენა ხარ ვაჟკაციო? ჰკითხა ლომმა.

— არა, ჯერ კი არა და შემდეგში დაგვაქვამდეც
მიუგო ბიჭმა.

— მაშ მე შენთან საქმე არა მაქვსო! უთხრა ლომმა
და გასწია თავის გზაზე.

ღანახა მოხუცებული კაცი და ჰკითხა:

— შენ ხარ ვაჟკაცი?

— არა, მე უწინ ვიყავი ვაჟკაცი და ახლა კი მოხუ-
ცი ვარო!

— მაშ არც შენთანა მაქვს საქმეო! უთხრა ლომმა და
წავიდა.

შევდა შეიარაღებული ცხენოსანი ვაჟკაცი და ჰკითხა:

— შენ ხომ არა ხარ ვაჟკაცი?

— სწორეთ მე გახლავარ, რა გნებავს?

— შენი ჩიჩია მინდა! კეძებდი და გნახე: ახლა შენი
ძელები უნდა გამოვხრო!

ვაჟკაცმა იძრო დამბახა და შიგ შუბლში ჰკრა ლომს
ცხელი ტყვია. ლომს თავბრუ დაეხვა, დაბარბაცდა და
ძლივს ფეხზე დადგა; ვაჟკაცი კი არხეინათ თავისთვის წა-
ვიდა... ლომი ისევ მდინარის ჰირას მივიდა გაჯავრებულ
კულზე ცივი წყლის დასაღევათ. ამოვიდა ისევ თევზი
წელიდან და ჰკითხა: — ნახე ვაჟკაცი, თუ ვერაო?

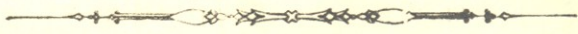
— ვნახე!

— მერე, რაო, რა მოგახსენა? როგორ მიგიძღო?

— ვერაფრათ შენმა მხემ! ერთი უგულოთ გადმოძხედა

ად ისეთი შემომბფურთხა, რომ ძლივს თვალები გავახნი-
 ლეო!..

თან — ენ კან — ინ.

მ კ ი ლ ა ვ ი.

(ი გ ა ვ ი)

ეო ერთი კაცია, აუარებელი სიმდიდრის ჰატრონი-
 სიმდიდრე რომ შეიძინა, მასთან სიამჰარტავნეს მიჰ-
 ეო ხელი: არ გაახნდა არც შორეული, არც მახ-
 ლობელი; სწორეთ აღარავის უცქეროდა, ლაჰარაკი არა-
 ვისთან ეხალისებოდა და თავისზე დაბალ კაცთან ხომ-
 ლუკმის შეჭმასაც არ კადრულობდა, მძიერიც რომ მოძვე-
 დარიყო.

მოხდა ისე, რომ ამ მდიდარს ჩარსი უკუღმა დაუტ-
 რიხლდა, საქმე დაეცარა, ქონება ცოტ-ცოტათ ხელიდან
 გამოეცალა, და ბოლოს სულ ცალიერი, დატაკი დარჩა.
 საქმე იქამდის მივიდა, რომ ველარც დღიურ ლუკმას შო-
 ლობდა, ველარც ტანს იმოსავდა. მეტი საღსარო რომ აღარ
 ჰქონდა, ადგა და მათხოვრობა დაიწყო. დადიოდა ქუჩა-
 ქუჩა, ყველას ქუდს უხდიდა, მდაბლათ თავს უხრიდა და
 ხელის გაწვდით მოწუალებას თხოვდა.

შესვდა მას ამ დროს ერთი ძველი ნაცნობი და დაცინვით უთხრა:

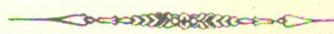
— ჭხედავ, შენმა სიამჰარტაუნემ სადამდის მიგასწვეინა! ვენაცვალე ღმერთს, რა სულიც იუბავ, ის ბედი ჭჭოვე; აბრეშუმი ბევრი სცვითე, ახლავ ბამბაც გენატრება. წინათვე რატომ არ იცოდდი, რომ ამჰარტაუნობა ცოდვაა და ცოდვისთვის კიდევ ღმერთი კაცსა სჯის.

— მართალი ხარ, ძმობილო: ახლავ ამჰარტათ ვხედავ, რომ ღმერთი ეველასა სჯის, ვინც ღირსია სასჯელისა და ამიტომ, მე ჯანი გამჰარდეს, შენ კი ძლიერ მებრალეობიო.

— მე?! როგორ? რისთვის? გაკვირვებით ჰკითხა ნაცნობმა.

— ამჰარტაუნობა თუ ცოდვათ ითვლება, მგონია, არც კიღვათ სათნოებათ აღსარებულდი. ღმერთი მართლ-მსაჯულდია: მე თუ ცოდვისთვის გადამხსდევინა, ნურც შენ მოეღლი მისგან ჯილდოსო.

ნაცნობმა ჰასუსის ნაცვლათ მჰარეთ გაიღიმა და გაუდგა თავის გზას.

ახრინი კაცი.

(რუსულიდან)

მუშა კაცმა ხარები მირეკა ზღვის ჰირას წელის დასა-
ლევათ. ხარებს ძალიან სწეუროდათ, მაგრამ წეალს არ
დაეკარენ; ჰატრონი მინც ძალას ატანდა და რაკი არ და-
ლიეს უთხრა:— თქვე ვერნებო, რატომ არა სვამთ ამის-
თანა კარგსა და ანკარა წეალსა! მარა ჭირი გინდათ, თქვე
სამგლეებო? აბა, მე მინც მიუურეთ, რა გულიანათ დავ-
ლიოვო! უთხრა ჰატრონმა და დაეწაფა ზღვის წეალს.
შესვრინა ერთსელ და ძლამეი ეხვენა წეალი; შესვრინა
მეორეთ, მესამეთ — ძლამე და მწარე გემო ჭქონდა.

— ჭოო, კიდევაც ამიტომ ეოფილა ზღვაში ამ-
დენი წეალი, რომ არავინ არა სვამსო! თქვა და სხვაცან
გარეკა ხარები

თან—ენ კან—ინ.

ა კ რ ო ს ტ ი ს ი.

(წარმოდგენილი მ. ლელაშვილისაგან).

გმირსა ქართლისას, სახელოვანსა,
 ომში ბადალი არა ჰყოლია;
 რამდენი მტერი საქართველოსი
 გმირისგან სიკვდილს გადაჰყოლია.
 არეინ ყოფილა ახოვანებით,
 სიმაღლით, ძალით მისი ტოლია.
 ლომ-გულ, კისკასმა, ბაყათარ ოსი
 აჰკება წყალში ეითა ძაღლია.
 ნუ თუ ჩვენ საწყობებს აღარ გვეღირსოს,
 ისეთი გმირი, მისი ცალია?

ხ ა ლ ს უ რ ი.

(ოკრიბელი ლექსები წარმოდ. დ. ოკროშიძისაგან).

წუხელ ღამ რწყილმა მიკბანა
 შუა ღამისა ხანსაო;

გ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი

აედექ სანთელი ავანთე,
 გაეუდექ რწყილის კვალსაო;
 მოვეწიე და დეკარი
 შუა ბეჭისა ფრთასაო;
 სისხლი იმდენი ვადინე —
 ფეხში მტაცებდა ქვასაო;
 შეემართე მისი ბარკალი,
 ასწვდა მაღალსა ცასაო;
 ქართლ-იმერეთი მოუნდა
 მის გასასხიპავ ტყავსაო.

გ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი.

(წარმოდგენილი ი. ბელიაშვილისაგან).

ერთი თხა მყავდა რემაო,
 ზურგზე დაეკრა ენაო;
 იმისმა სწორმა პასუხმა
 ქვეყანა გააჯერაო.

(წარმოდგენილი თ. კანდელაკისაგან).

ორ ბრმას ძმა მოუკვდათ, ამ მიცვალებულს
 ძმები არა ჰყოლია, როგორ მოხედებოდნენ ბრმები მკვდარს?

(წარმოდგენილი კ. ფრონის პირელისაგან).

გამო ჩემო ყოყო, მე რა საქმე გეყო,
ტანისამოსი გაგხალო, თავი ცეცხლში გეყო.

უჯრების ამოცანა.

(წარმოდგენილი არჩილ ჯაფანაშვილისაგან).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22		
23	24	25	26	27	28	29	30				
31	32	33	34	35	36						
37	38	39	40								
41	42										
43	44										

19, 20, 21, 13 — ზუხრიდან რა ამოდის?
23, 25, 27 — რაშია ც ფუტკრები ცხოვრობენ?
35, 36, 31, 32 — რა ამოხდება კაცს პირიდან, როდესაც კვდება?

- 14, 15, 10, 43, 29 — ვაფი რომ კაცობაში გადადის რა ამოუვა?
- 6, 8, 12, 26, 16, 18 — წიწაკა მწარეა თუ?
- 9, 10, 11, 7 — მწვანით დაფარული მინდორი.
- 1, 2, 3, 4, 5 — შინაური ოთხფეხი.
- 37, 22, 33, 7 — დიდ ქვას რა ჰქვია?
- 17, 39, 38, 3 — კაცის სახელი.
- 30, 34, 4, 42 — რითაც კაცი ჰყვება?
- 41, 44, 2, 38, 7 — ყვავილის სახელი.
- 28, 5, 40, 12 — კაცის ფეხსაცმელი.
- 24 — მერვე ასო ანბანისა.

ყველა ეს სიტყვები გამოიცანით და ციფრების კვალობაზე ჩასვით ზემო უჯრებში და გამოვა ერთი ქართული ანბანი, რომელიც ყველა თქვენგანმა იცის.

რებუსი

(წარმოდგენილი ირაკლ ზედგინიძისაგან)

ფ

ძ

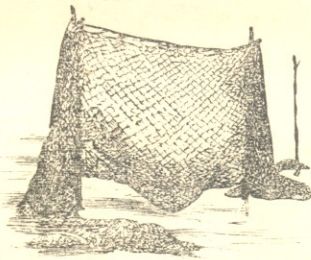
ა

მეფე.

თ

ნამდვილი
სასული მათიკასი?

ფ
ფ

ა

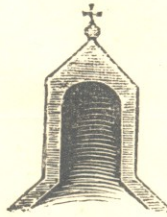

უა.
რის
ნიშა-
ნი?

გ 10 ნ

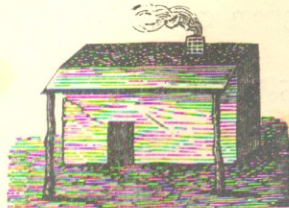
თ

ს

ლომი რა
არის ნა-
დიტებისა?

მ
ბ

ბ
ბ

თ

მ

მ

გასაფხუ-
ლის ყვა-
ვილი.

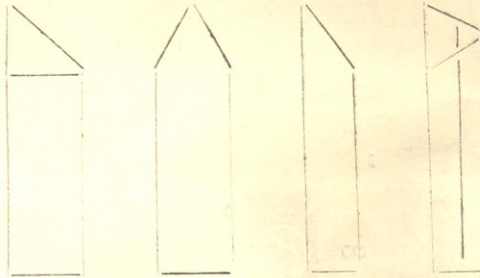
№ I გამოცანებისა.

აკროსტიხი: წმიდა ნინა.

გამოცანები: მზეს უმზირა (მზეუუკრიტა)

უჯრების ამოცანა: მელა მახეში გაება და თავი მოიძი-
ნარა —სიზმარი იქნებაო.

სათამაშო გამოცანა.

რებუსი: როს ბუღბუღი ვარდს შესტრფოდეს, უგალობდეს
შეზნაროდეს, მაშინ ეყვება რათ არ რცხვენის რომ მათ შორის სამ-
ზღერათ დასჯდეს.

აკროსტიხი, გამოცანები და რებუსი ახსნეს: პათომში ბათომის
გემნაზიის მოსწავლე ეანო რამიშვილმა. ფოთში საეპარქიო სასწავ-
მოსწავლე ილია თათარაშვილმა. გორში გორის სასულიერო სას-
წავლებლის მოსწავლეებმა: გიორგი ნათიძემ, დათიკო პეტრიაშვილ-
მა, კ. ფრონის პირელმა. გორის დედათა პროგიმნაზიის მოსწავლე-
ებმა: ნატაშა ბეგთაბეგოვმა, ნინა კლიმიევმა, მარია ჯაფახოვმა, მა-
რიამ მაკალათიამ, ნინო იონათამოვმა და ნინო საბაშვილმა; აგრეთვე
გამოიცნეს ეანო ლალიაშვილმა, ვასო ჟღენტმა ზ ნიკ. მერაბაშვილმა.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თუშანიშვილი-წერეთლისა.

საქმასწავლო ნახატებიანი ჟურნალი

„ჯ ე ჯ ი ლ ი“

წელიწადი მათე

გამოვა 1899 წელსაც თვეში ერთხელ იმავე პროგრამით, როგორათაც აქამდის.

ჟურნალი „ჯეჯილი“ მიღებულია თფილისის საეპარქიო და კავკაზის ოლქის სამოსწავლო რჩევებისაგან სასწავლებლების სამკითხველოებში საკითხავათ.

ჟურნალი „ჯეჯილი“ თფილისში დატარებით ღირს—4 მან. ტფილისს გარეშე ვაგზაჟნით 5 მან. ცალკე ნომრის ფასი თფილისში არის 50 კაპ.

ხელისმოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახევარი წლით.

ხელისმოწერა მიიღება:

- 1) თფილისში—წერა-კითხვის გამ. საზოგადოების კანცელარიაში (Дворцовая ул., д. Груз. Двор. № 101), და თვით „ჯეჯილის“ რედაქციაში (Артиллер. ул. № 5, возлѣ Кадетскаго корпуса.

ფოსტის აღრესი: *Во Тифлисъ, въ редакцію грузинскаго дѣтскаго журнала „Джеджли“.*

0149/1

The page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is scattered across the page and is difficult to discern due to its low contrast and the texture of the paper.